Sarra Ben Hassine
Sardar Ramazan Hassan
Abdullahi Shagahle Ilmi
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK), asioimistulkkaus
Opinnäytetyö 2021

TURVAPAIKKAPUHUTTELUSANASTO

SUOMI–ARABIA–KURDI(SORANI)–SOMALI

TIIVISTELMÄ

Sarra Ben Hassine
Sardar Ramazan Hassan
Abdullahi Shagahle Ilmi
Turvapaikkapuhuttelu sanasto
52 sivua, 1 liite
(Syksy 2021)
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK)

Opinnäytetyömme tavoitteena oli laatia kattava sanasto kielillä suomi–arabia–kurdi(sorani)–somali Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhuttelusta. Työn suomenkielisenä sanastolähteenä käytettiin erilaisia materiaaleja. Yhtenä tärkeimpänä lähteenä toimi Maahanmuuttoviraston Turvapaikkayksikön laatima opas tulkeille, joka on tarkoitettu parantamaan tulkkauksen laatua turvapaikkapuhutteluissa.

Opinnäytetyömme on kolme osainen ja koostuu tietoperustasta, prosessiosuudesta, jossa esittelemme yksilölliset vastinetyömme ja varsinaisesta sanastosta. Tietoperustassa on yleistä tietoa turvapaikan hakemisen prosessista, turvapaikkapuhuttelusta sekä turvapaikkapuhuttelusta tulkin näkökulmasta. Lisäksi käsitellään eri työkieliemme esiintyvyyttä Suomessa sekä niiden kehitystä ja historiaa. Viimeisenä työssämme käsitellään sanastotyön yhteistä prosessia ja jokaisen kielen osalta erikseen.

Varsinainen sanasto puolestaan tarjoaa tulkeille tai tulkeiksi opiskeleville 61 suomenkielistä termiä ja niiden vastineet arabian-, kurdin- ja somali kielillä. Sanaston luotettavuus varmistettiin käyttämällä kirjallisuuden ja verkkolähteiden lisäksi myös työelämäkumppanin sekä usean tulkkikollegan kokemustietoa.

Avainsanat: Sanastotyö, asioimistulkkaus, turvapaikkapuhuttelu

ABSTRACT

Sarra Ben Hassine
Sardar Ramazan Hassan
Abdullahi Shagahle Ilmi

Asylum interview vocabulary
52 pages, 1 appendices
Autumn, 2021
Diakonia University of Applied Sciences
Bachelor`s Degree in Humanities, Community Interpreting

The aim of the thesis was to compile a comprehensive vocabulary in Finnish, Arabic, Kurdish (Sorani) and Somali languages about the asylum interview of the Finnish Immigration Service. Different sorts of materials were used as the source of the work in Finnish. One of the main sources was a guide for interpreters prepared by the Finnish Immigration Service's Asylum Unit, that is intended to improve the quality of interpretation in asylum interviews.

The thesis is in three parts and consists of a knowledge base and the actual vocabulary. The knowledge base contains general information about the asylum application process, the asylum interview, and the asylum interview from the point of view of the interpreter. In addition, the prevalence of our different working languages in Finland, as well as their development and history are discussed. The final work deals with the common process of vocabulary work and for each language separately.

The glossary section, on the other hand, offers interpreters or students studying interpreters 61 Finnish terms and their equivalents in Arabic, Kurdish and Somali. The reliability of the dictionary was ensured by using not only literature and online sources, but also the experience of a working life partner and several interpreter colleagues.

We progressed in our work according to the stages of terminology work together, but we also worked as individuals in our own working languages.

Keywords: Terminology work, community interpretation, asylum interview

الملخص
سارة بن حسين
سردار رمضان حسن
عبد الله شغالي حلمي

مسرد مصطلحات مقابلة اللجوء
الصفحات والملحق
(الوقت (خريف)2021
جامعة دياكونيا للعلوم التطبيقية
درجة الباكالوريوس في العلوم الإنسانية
(بكالوريوس العلوم الانسانية, قسم الترجمة الشفوية

الهدف من أطروحتنا هو تجميع مفردات شاملة باللغة الفنلندية - العربية - الكردية (سوراني) - الصومالية حول مقابلة اللجوء الخاصة بخدمة الهجرة الفنلندية. تم استخدام مواد مختلفة كمصدر للمفردات الفنلندية أحد اهم المصادر الرئيسية هو دليل للمترجمين أعدته وحدة اللجوء التابعة لدائرة الهجرة الفنلندية ، والذي يهدف إلى تحسين جودة الترجمة في مقابلات اللجوء.تتكون أطروحتنا من ثلاثة أجزاء وتتكون من القاعدة المعرفية وجزء عملي نقدم فيه أطروحاتنا الفردية والمفردات الفعلية. تحتوي قاعدة المعرفة على معلومات عامة حول عملية طلب اللجوء ومقابلة اللجوء ومقابلة اللجوء من وجهة نظر المترجم. بالإضافة إلى ذلك ، تتم مناقشة انتشار لغات العمل المختلفة لدينا في فنلندا وتطورها وتاريخها.وبالنهاية تم معالجة العملية المشتركة لمسرد المصطلحات مع مراعاة كل لغة على حدة.من ناحية أخرى ، تقدم المفردات الفعلية 61 مصطلحًا فنلنديًا وما يعادلها باللغة العربية والكردية والصومالية للمترجمين الفوريين أو الطلاب في مجال الترجمة. تم ضمان موثوقية المفردات أيضًا من خلال الاستعانة بخبرة الزملاء في الحياة العملية والعديد من المترجمين الفوريين بالاضافة الى الموارد الادبية والمصادر عبر شبكة الانترنت.

كلمات المفاتيح: عمل المفردات مسرد المصطلحات ،الترجمة الشفوية، مقابلة اللجوء

QORAAL KOOBAN

Sarra Ben Hassine
Sardar Ramzan Hassan
Abdullahi Shagahle Ilmi

Qaamuuska waraysiga magangalyo doonka
Dayrta 2021)
52 bog, 1 lifaaq
Dayrta 2021
Jamacada Diakonia

Waxbarashada cilmi-insaanka ee jaamacada turjume heer jaamacadeed

Qoraalkan qalinjabinta ah, u jeedadiisu waa in la ururiyo eray- bixin ku qoran afafka Finnish, carabi, kurdi (sorani) iyo soomaliga oo ku saabsan waraysiga magangalyo doonka ee lagu qaado laanta socdaalka Finland.

Agab kala duwan ayaa loo adeegsaday ilaha luuqada Finnishka.

Mid ka mid ah ilaha ugu waaweyn, ayaa ahaa hage turjumaanada oo ay diyaariyeen wasaarada socdaalka qaybta Magangalyada. Waxaana loogu talo galay in kor loogu qaado tayada turjumaada waraysiga magangalyo doonka.

Qoraalku wuxuu ka kooban yahay sadex qaybood oo kala ah, saldhig aqooneed iyo macluumaad guud oo ku saabsan habka codsiga magangalyada iyo waraysiga magangalyo, Marka laga eego dhinaca turjumaanka. Waxaa kaloo aanu sharaxaynaa luuqadahayaga kala duwan horumarkooda, taariikhdooda iyo siday uga dhex muuqdaan wadanka Finland. Shaqadan kama danbaysta ahi, waxanu ku sharaxaynaa habka caadiga ah ee eray- bixinta, luuqad kasta si gaar ah.

Qaamuuskani wuxuu u soo bandhigayaa turjumaanada iyo ardayda dhigata turjimaanidaba 61 erey oo luuqada finnishka ah, iyo macnahoodii oo carabi,- kurdi,- iyo af-soomaali ah.Qaamuuskan kalsoonidiisa, waxaa lagu hubiyay, iyadoo la adeegsanayo suugaanta iyo ilaha internetka.

Qorida Qaamuuskan waxaanu si wada jira ula soo marnay marxalado kala duwan, laakiin qofkastaba si gaara ayuu u fasiray luuqadiisa hooyo.

Erayadan muhiimka ah, waa furaha turjumaanka magangalyo doonka.

پوختە

سارا بن حسین
سەردار رمضان حسن

عبد الله شغالي حلمي

فەرهەنگۆکی فینلەندی-عەرەبی-کوردی)سۆرانی(-سۆماڵی تایبەت بە چاوپێکەوتنی پەنابەری
٥٢ لاپەڕە و ١ پاشکۆ
پایزی ٢٠٢١
زانکۆی پیشەیی دیاکۆنیا
بەکالۆریۆس لە زانستە مرۆییەکان
وەرگێڕ(زانکۆی پیشەیی) وەرگێڕی کارگێڕی

ناوەڕۆکی ئەم توێژینەوەیە، پەیوەستە بە فەرمانگەی پەنابەرانەوە، تایبەت بە چاوپێکەوتنی پەنابەری و ئامانجی دارشتنی فەرهەنگۆکێکی فینلەندی-عەرەبی-کوردی)سۆرانی(-سۆماڵی پەیوەست بەم بابەتەیە. ئەم توێژینەوەیە بە زمانی فینلەندی نووسراوە بەڵام وشە و دەستەواژەکان بە زمانی فینلەندی-عەرەبی-کوردی)سۆرانی(-سۆماڵین. کۆکردنەوەی ئەم فەرهەنگۆکە بۆ وەرگێڕی زارەکی و قوتابیانی وەرگێڕانی زارەکی سوودی دەبێت و بە گشتی بۆ کاری وەرگێڕان گرنگە. وشەکانی ناو ئەم توێژینەوەیە، لە سەر بنەمای ئەزموونی خۆمان لە بواری وەرگێڕان و پەرتووک و سەرچاوە ئینتێرنێتەکانە، بە تایبەت لە ماڵپەڕی فەرمانگەی کۆچبەران، ڕێنمایی بۆ وەرگێران بۆ باشترکردنی ڕەوشی زارەکی بۆ چاوپێکەوتنی پەنابەری.

ئەم توێژینەوەیە سەرەتایەکی باشە بۆ ئەوەی قوتابیانی تر، بە زمانی جیاواز جگە لە زمانەکانی عربی-کوردی)سۆرانی(-سۆماڵی توێژینەوەی لە سەر بکەن. فەرهەنگۆک و ساغکردنەوەی چەمک بە ئامرازی گرنگی کاری وەرگێران و وەرگێرانی زارەکی پێناسە دەکرێن. ئەم پرسە تیشک دەخاتە سەر کۆی ڕەوتی وەرگێران، کە چەندە و چۆن وەرگێرەکان کاری وەرگێری وەردەگرن و خۆیان بۆ بارودۆخە جیاوازەکانی وەرگێران ئامادە دەکەن، لە ژێر ڕۆشنایی ئەو چوارچێوە و خاڵانەی لە کۆبەندی ڕێنوێنی و یاسا باوەکانی وەرگێران ئاماژەیان پێ کراوە.

ئەم توێژینەوەیە لە سێ بەش پێک دێت و ڕاپۆرتی لێکۆڵینەوە پشت بە زانیاری دەبەستێ. زاراوەکان وەرگێڕدراون و سود لە بیردۆزی وەرگێران بینراوە. زاراوەکان بە زمانی فینلەندی نوسراون و وەرگێڕدراونەتە سەر زمانەکانی عەربی- کوردی)سۆرانی(-سۆماڵی. وە زانیاری گشتی دەربارەی داواکردنی مافی پەنابەری و چاوپێکەوتنی پەنابەری و، وە ئەرکی وەرگێڕ لە چاوپێکەوتنی پەنابەریدا خراوەتە ڕوو. هەر یەکەمان بە زمانەکانی، عەرەبی، کوردی)سۆرانی(و سۆماڵی بە جیا باسمان لە ئامار و ژمارەی هاوزمانانمان کردووە.

شایەنی باسە لەم توێژینەوەیەدا ٦١ وشە لە زمانی فینلەندییەوە بۆ زمانەکانی، عەرەبی-کوردی)سۆرانی(-سۆماڵی وەگێڕدراون.
وشە فینلەندیەکان لە کتێب و سەروچاوەی باوەڕپێکراوەوە هەڵبژێردراون و بەرامبەرە کوردییەکانیش لە فەرهەنگ و سەرچاوەی متمانەپێکراوەوە. زاراوەکان لە لایەن ڕێنوێنیکاری تایبەتی توێژینەوەکەوە و وەرگێڕانی خاوەن ئەزموونەوە پێداچوونەوەیان بۆ کراوە .

کلیلەوشە: فەرهەنگۆک، وەرگێران، چاوپێکەوتنی پەنابەری

SISÄLLYS

1 JOHDANTO 8

2 TURVAPAIKAN HAKEMINEN PROSESSINA 10
2.1 Turvapaikkapuhuttelu 13
2.2 Asioimistulkin rooli ja näkökulma turvapaikkapuhuttelussa 14

3 TERMINOLOGINEN SANASTOTYÖ JA SEN PERUSKÄSITTEITÄ 17
3.1 Yleiskielen ja erikoiskielen erot 17
3.2 Käsiteanalyysi ja sen keskeiset käsitteet 18
3.2.1 Tarkoite 19
3.2.2 Käsite 19
3.2.3 Määritelmä 20
3.2.4 Termit 20
3.3 Käsitesuhteet ja käsitejärjestelmät 21
3.3.1 Hierarkkinen suhde 22
3.3.2 Koostumussuhde 23
3.3.3 Funktiosuhde 23
3.4 Käännösstrategiset työkalut 24

4 SANASTOTYÖMME KIELET 26
4.1 Arabit ja Arabian kieli 26
4.2 Somalit ja somalin kieli 28
4.3 Kurdit ja kurdin kieli 30

5 SANASTOTYÖN PROSESSI 32
5.1 YKSILÖLLISET SANASTOTYÖN PROSESSIT 34
5.1.1 Arabiankielisten käännösvastineiden luominen 34
5.1.2 Somalikielisten käännösvastineiden luominen 38
5.1.3 Kurdin kielen sanasto ja omat käännösvastineet 39

6 POHDINTAA 44

LÄHTEET 46

KUVA JA KAAVIOLUETTELO 50

LIITE 1: Turvapaikkapuhuttelusanasto 51

1 JOHDANTO

Niin Suomessa, kuin muuallakin maailmassa tulkkauksen tarve on jatkuvasti kasvussa, minkä vuoksi tulkkejakin tarvitaan yhä enemmän. Suomeen muuttaa vieraskielisiä ihmisiä turvapaikanhakijoina tai maahanmuuttajina, ja he tulevat tarvitsemaan nyt sekä tulevaisuudessakin ammattitaitoisia tulkkeja. Suomi on pitkälti kansainvälistymässä ja maahanmuuton kasvu jatkuu edelleen, mikä tekee tulkin roolista korvaamattoman, sillä tulkin tehtävä, on välittää tulkattavalle ja viranomaiselle viesti. Tämän takia tulkin rooli on turvapaikanprosessissa todella merkittävässä asemassa.

Asioimistulkkauksen opintojen aikana meille on käynyt selväksi, että sanastojen laatiminen työelämään on tärkeää. Kokemuksemme mukaan Maahanmuuttoviraston tulkkaukset ovat usein pitkiä ja monia tunteja kestäviä tilaisuuksia, joissa tarvitaan täsmällistä terminologiaa lähtökielestä tulokieleen. Näissä tilaisuuksissa on tärkeää välttää väärinkäsitysten mahdollisuuksia. Tulkin velvollisuus onkin valmistautua huolellisesti tehtäväänsä sekä ennakoida mahdolliset esteet tulkkaukselle. (Asioimistulkin ammattisäännöstö 2021)

Kiinnostus kyseiseen aiheeseen heräsi, kun huomasimme asioimistulkkauksen koulutuksessa, ettei kaksikielisiä sanastoja löytynyt arabiaksi, kurdiksi sekä somaliksi niinpä päätimme tehdä näistä sanastoista opinnäytetyön. Huomasimme myös sen, että harvinaisemmille kielille sanastoja oli Suomessa todella vähän. Juuri näistä syistä tulkit kohtaavat mm. turvapaikkapuhutteluiden tulkkaustilanteissa tarpeettoman paljon haasteita. Tulkin tulee hallita tulkkausaihe ja siihen liittyvä sanasto kummallakin työkielellä. Se tarkoittaa sitä, että kullekin termille tulisi olla vastineet tulkilla tiedossa. Erikoissanastoille tulkilla tulisikin olla omalla työkielellään laadittu lista.

Tulkin ammattieettisen säännöstön kuudennen kohdan ohjeen mukaan tulkin pitää tulkata kattavasti eikä jättää mitään pois eikä lisätä mitään asiaankuulumatonta. (Asioimistulkin ammattisäännöstö 2021.) Säännöstössä tulee erittäin hyvin

esille kaksikielisten sanastojen merkitys tulkkauksessa ja erityissanastojen sekä termien hallinta molemmilla tulkkauskielillä. Valmis sanasto aiheesta tukee tulkin valmistautumista turvapaikkapuhutteluun. Sanavastikkeiden ja erikoistermien ollessa helposti saatavilla väärinkäsitysten ja mahdollisten muiden haittojen riski pienenee. Opinnäytetyömme on sanastotyö, jossa laaditaan sanasto juuri turvapaikkapuhuttelun keskeisistä termeistä. Sanastomme on tehty työkielillä arabia, kurdi(sorani) ja somali. Opinnäytetyömme on varmasti kaivattu apu tulkkaustilanteisiin, kääntäjille sekä muihin virastoihin.

Asioimistulkkien ammattisäännöstön (2021) kahdennentoista kohdan ohjeen mukaan tulkin pitäisi kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan. Kehittämisellä periaatteessa tarkoitetaan sitä, että tulkki jatkaa ylläpitämistä itsenäistä opiskelua omalla urallaan ja kehittää taitoja sekä omia kykyjään henkilökohtaisella tasolla.

Käsittelemme työssämme ensin turvapaikan hakemista prosessina sekä turvapaikkapuhuttelun rakennetta. Lisäksi kerromme turvapaikkapuhuttelusta tulkin näkökulmasta. Työmme toisessa osassa käsittelemme tarkemmin sanastotyön keskeisimpiä käsitteitä, sekä omia työkieliämme. Viimeisenä työssämme käsitellään sanastotyön yhteistä prosessia ja jokaisen kielen osalta erikseen.

2 TURVAPAIKAN HAKEMINEN PROSESSINA

Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee kansainvälistä suojelua. Kansainvälistä suojelua voi saada, jos henkilöllä on aihetta perustellusti pelätä joutuvansa vainotuksi (alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta) tai jos hän joutuisi muuhun todelliseen vaaraan kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan. Tällöin henkilölle myönnetään oleskelulupa turvapaikan tai toissijaisen suojelun perusteella. (Sisäministeriö, i.a.)

Tämänhetkinen turvapaikkahakemusten määrä on Suomessa tasaantunut edellisvuosista. Vuoden 2015 pakolaiskriisin seurauksena Suomeen saapui ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, yhteensä 32 476 henkilöä. Alla kuva vuonna 2015 saapuneiden turvapaikanhakijoiden kansalaisuuksista ja niiden jakautumisesta. (Maahanmuuttovirasto, 2016.) Ennen vuotta 2015 hakemusten määrä on vaihdellut 1500 ja 6000 välillä. Vuonna 2020 Suomesta haki turvapaikkaa n. 3200 henkilöä. Kolmasosa heistä oli Irakin kansalaisia. Seuraavaksi yleisimmät kansalaisuudet olivat Somalia, Afganistan ja Venäjä. (Maahanmuuttovirasto, 2021.)

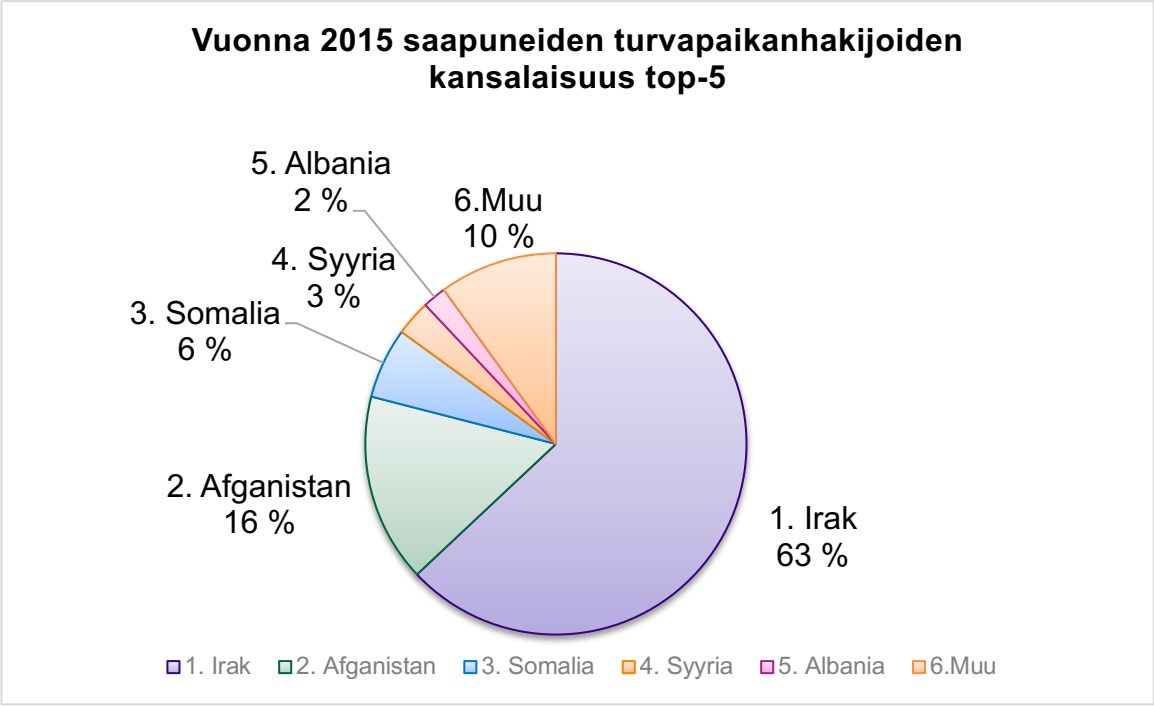

Kuvio 1. Vuonna 2015 saapuneiden turvapaikanhakijoiden kansalaisuus top-5. (Maahanmuuttovirasto 2016.)

Turvapaikanhakijat lähtevät kotimaastaan monista syistä: esimerkiksi pakoon sotaa, vainoa tai turvattomuutta. Suurin osa kotimaastaan pakoon lähtevistä päätyy oman maansa lähialueille. Osa heistä hakeutuu turvapaikanhakijoiksi Euroopaan. Se, mihin maahan turvapaikanhakija päätyy, riippuu useista tekijöistä, kuten matkustusreitistä tai henkilön tiedoista kyseisestä maasta. (Sisäministeriö, i.a.)

Turvapaikan hakuprosessi alkaa siitä, kun hakija saapuu henkilökohtaisesti Suomeen ja ilmoittaa rajaviranomaiselle tai poliisille, että haluaa hakea turvapaikkaa. Viranomaisen otettua hakijan perustiedot, sormenjäljet, valokuvan, sekä allekirjoituksen hakija rekisteröidään turvapaikanhakijaksi ja hänet ohjataan vastaanottokeskukseen. EU-maiden (Sveitsin, Norjan, Islannin ja Liechtensteinin) alueella turvapaikkaa pitää hakea siinä valtiossa, jonka alueelle ensin saapuu. Jos hän hakee turvapaikkaa tai on oleskellut jossain muussa EU-maassa (tai Sveitsissä, Norjassa, Islannissa tai Liechtensteinissa) ennen kun hän tuli Suomeen, hakemusta ei käsitellä Suomessa. Tässä tapauksessa hänet käännytetään takaisin siihen maahan, jossa hän oli ennen, kuin tuli Suomeen. Tätä kutsutaan Dublin-menettelyksi. (Maahanmuuttovirasto, i.a.)

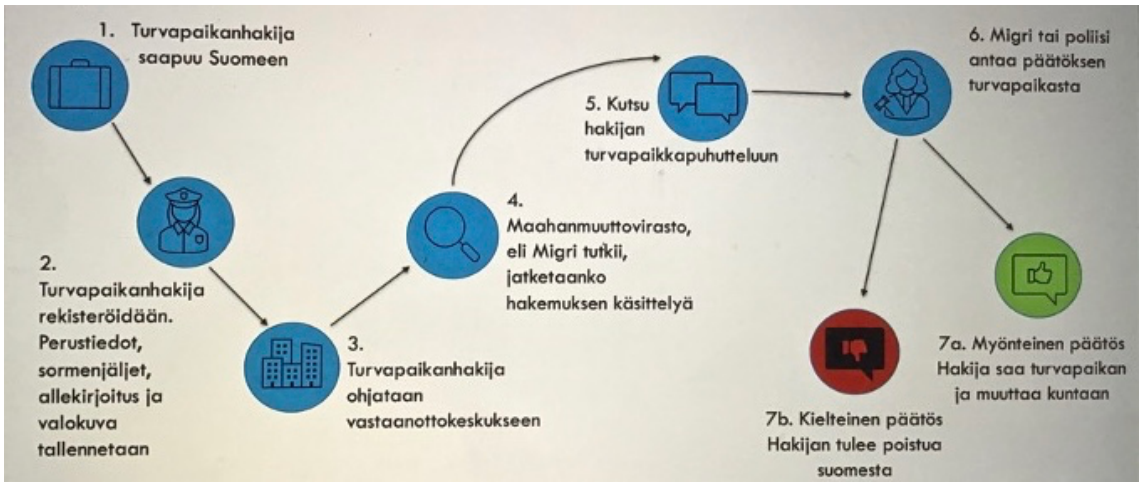

Kuva 1. Turvapaikkahakemusprosessi kaaviona

Jos henkilö on Euroopan Unionin jäsenmaan kansalainen, hän ei todennäköisesti saa turvapaikkaa Suomesta. Suomi pitää kaikkia EU-maita turvallisina kansalaisilleen. Kaikki EU-maiden kansalaisten hakemukset kuitenkin tutkitaan. Mikäli hakemus on jätetty ainoastaan Suomeen, eikä hakija ole aikaisemmin jättänyt hakemusta toiseen maahan, maahanmuuttovirasto jatkaa hakemuksen käsittelyä. Turvapaikkapuhutteluun kutsutaan tässä vaiheessa prosessia. Kun maahanmuuttovirasto on käsitellyt hakemuksen ja tekee päätöksen, hakijalle ilmoitetaan siitä joko suoraan tai poliisin kautta tiedoksi annettavaksi. Poliisi lähettää hakijalle kutsun ja järjestää paikalle tulkkauspalvelun. (Maahanmuuttovirasto i.a.)

Työn laadun kannalta tulkille on hyödyllistä tuntea koko turvapaikan hakuprosessi hyvin. Turvapaikanhakijat tarvitsevat tulkkeja läpi prosessin, alusta ihan siihen saakka, kunnes päätös on annettu. Tulkilla ja hänen ammattitaidollaan on tärkeä rooli asiakkaan prosessissa. Maahanmuuttovirasto on tuottanut Tulkkaus turvapaikkamenettelyssä-oppaan tulkeille, jossa painopisteenä on ollut nimenomaan tulkkien roolin ymmärtäminen menettelyssä. (Maahanmuuttovirasto, 2020) Maahanmuuttovirastossa yksi isoin yksikkö, jossa tulkkeja tarvitaan, on Turvapaikkayksikkö.

2.1 Turvapaikkapuhuttelu

Turvapaikkapuhuttelussa puhuteltava saa maksuttoman tulkkauksen. Ulkomaalaisella on hallinto- ja kielilain ensimmäisen pykälän (L 423/2003) mukaan oikeus maksuttomaan viranomaisen järjestämään tulkkaukseen, mikäli asia tulee vireille viranomaisen aloitteesta, kuten turvapaikkapuhuttelussa. Maksuton tulkkaus kuuluu lain mukaan oikeutena niille, jotka eivät puhu suomea tai ruotsia.

Kun turvapaikanhakija saapuu turvapaikkapuhutteluun, hänelle kerrotaan aluksi puhuttelun syyn ja mitä tilaisuudessa tapahtuu. Alussa asiakkaalle kerrotaan myös hänen oikeutensa ja velvollisuutensa. Turvapaikkapuhuttelu on tärkein tapahtuma hakemuksen kannalta, joten siihen on asiakkaan syytä valmistautua jo etukäteen hänelle tulleiden ohjeiden mukaan. Asiakasohje on tällä hetkellä saatavilla useilla eri kielillä, myös somaliksi, arabiaksi, sekä kurdin eri murteilla. Maahanmuuttovirasto pyrkii lähettämään hakijalle ohjeen hänen omalla äidinkielellään tai sillä kielellä, jota hän parhaiten ymmärtää. Kutsun mukana toimitettavan ohjeen lisäksi, Maahanmuuttoviraston sivuilta voi katsoa videota puhuttelun kulusta. Videot ovat saatavilla monilla eri kielillä, myös arabian-, kurdin- (eri murteilla) ja somalin kielillä. (Maahanmuuttovirasto. Opas tulkeille, 2020) Asiakkaalla tulisi olla siis tiedossa puhuttelun kulku, ja häneltä siinä vaadittavat asiat etukäteen.

Turvapaikkapuhutteluja järjestetään Helsingissä, Raisiossa, Lappeenrannassa ja Oulussa. Yleensä puhuttelu tapahtuu asiakkaan vastaanottokeskusta lähimpänä olevassa haastattelupisteessä. (Maahanmuuttovirasto, i.a.-a.) Tulkki saattaa puhuttelutilaisuudessa olla paikalla etäyhteyksien kautta, eli hän voi toimia videon tai puhelimen välityksellä. Tilaisuus saattaa kestää monta tuntia, joten se on tulkillekin vaativa ja raskas tilaisuus. (Maahanmuuttovirasto, 2020.)

Jokaiselle yli 12-vuotiaalle järjestetään oma henkilökohtainen puhuttelutilaisuus, jossa voidaan kuulla myös hakijan alaikäisiä lapsia. Puhuttelussa selvitetään asiakkaan henkilöllisyys ja matkareitti. Puhuttelija kysyy tietoja asiakkaan

perheestä, asuinpaikasta kotimaassa ja miten hän on tullut Suomeen. Asiakkaan tulee puhuttelussa kertoa oikeat henkilötietonsa ja turvapaikkaperusteensa. Lisäksi hänen pitää kertoa miksi hän tarvitsee turvapaikan ja mahdollisimman yksityiskohtaisesti sen mitä kotimaassa on tapahtunut ja mitä hänelle voi tapahtua, jos palaa sinne. Maahanmuuttovirastolla on jo yleistä tietoa hakijan kotimaan tilanteesta, joten siitä ei tarvitse kertoa. (Maahanmuuttovirasto, i.a.)

Puhuttelussa asiakkaan tulee kertoa ja keskittyä omiin henkilökohtaisiin asioihin ja hänen todisteidensa tulee tukea hänen kertomustaan. Asiakkaan tulee kertoa, kuka häntä on vainonnut, millä tavalla ja mistä syystä. Asiakasta pyydetään puhuttelussa puhumaan hänelle vaikeista asioista ja kokemuksista ja vaikka niistä olisikin vaikea puhua, on tärkeää päätöksen kannalta pystyä kertomaan niistä. Puhuttelussa kaikki ovat salassapitovelvollisia, myös tulkki. Asiakkaan tulisi kertoa mm. kokemastaan fyysisestä, henkisestä ja seksuaalisesta väkivallasta, hyväksikäyttökokemuksista ja myös jos hän on ihmiskaupan uhri. Lisäksi tulee kertoa, jos hänellä on jokin sairaus, vamma tai mielenterveyden häiriö, joka voi vaikuttaa vastauksien sisältöön. On siis selvää, että luottamus tulkkiinkin on prosessissa tärkeää. Puhuttelun lopussa tulkki lukee asiakkaalle pöytäkirjan, jonka puhuttelija on kirjoittanut. (Maahanmuuttovirasto, 2020.)

2.2 Asioimistulkin rooli ja näkökulma turvapaikkapuhuttelussa

Maahanmuuttovirasto tilaa tulkkinsa kilpailutuksen voittaneilta sopimustoimittajilta, ja tulkkausyrityksien on tarjottava turvapaikkapuhutteluihin tulkit, jotka täyttävät tietyt vähimmäisvaatimukset ja joille on tehty henkilöturvallisuusselvitys. Lisäksi Maahanmuuttovirasto tilaa aina kieltä, ei tiettyjä tulkkeja. Tulkkaukset ovat pitkäkestoisia usean tunnin kerrallaan kestäviä, ja tulkkien on oltava käytettävissä koko sen ajan poistumatta kesken, ellei siitä ole erikseen sovittu. (Maahanmuuttovirasto, 2020.)

Tulkin rooli turvapaikkapuhuttelussa on merkittävä. Tulkki pyritään valitsemaan niin, että hän ja tulkattava puhuvat äidinkielenään samaa kieltä tai vähintään ymmärtävät toisiaan erittäin hyvin. Asiat on tulkattava tarkasti ja kattavasti mitään pois jättämättä tai muokkaamatta, koska tulke vaikuttaa siihen, minkälaisen päätöksen viranomainen tekee tulkattavan hakemuksesta. Oikeudenmukaiseen ratkaisuun pääsemiseksi viranomaisella on oltava tarkka kuva siitä, mitä hakija hänelle haluaa viestiä.

Asioimistulkkauksessa käytetään erilaisia menetelmiä ja ammattilainen tietää mitä niistä käyttää missäkin tilanteessa. Menetelmiä on kolmenlaisia: konsekutiivitulkkaus, simultaanitulkkaus ja kuiskaustulkkaus. Simultaanitulkkauksessa tulkki puhuu samanaikaisesti puhujan kanssa. Tilanteeseen tarvitaan erilaisia laitteita, kuten mikrofoni ja kuulokkeet. Lisäksi tulkit eivät välttämättä ole lähettyvillä, vaan eri tilassa, kuten eristetyssä kopissa. Tulkkien määräkin voi vaihdella. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto i.a.-a.) Menetelmää on käytössä esimerkiksi Euroopan parlamentissa, jossa kokoukset on käännettävä osallistujille paikan päällä. Kuiskaustulkkauksessa tulkki on yleensä tilaisuudessa läsnä kuulijoiden vieressä ja tulkkaa hiljaisella äänellä enintään kahdelle kuulijalle. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto i.a.-a.) Tätä menetelmää käytetään usein esimerkiksi oikeudenkäynneissä tai vanhempainilloissa.

Turvapaikkapuhuttelussa käytetään enimmäkseen konsekutiivitulkkausta, jossa puhuja ja tulkki puhuvat vuorotellen. (Maahanmuuttovirasto, 2020; Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto i.a.-a.) Tilanteessa puhuja kertoo vuorollaan sen mitä haluaa sanoa, jolloin tulkki kuuntelee ja tekee tarvittavat muistiinpanot. Kun puhuttelija on lopettanut, tulkki tulkkaa toiselle osapuolelle.

Perusteet turvapaikalle ovat aina henkilökohtaisia ja arkaluontoisiakin. Tulkin on oltava näiden suhteen sensitiivinen ja puolueeton. Lisäksi hakijan kertomat tapahtumat voivat olla surullisia ja mieltä järkyttäviä asioita, joten tulkin on hyvä sisäistää tämä ennen toimeksiannon vastaanottamista. Sanallisessa tulkkeessa äänenpainosta tai eleistä ei saa näkyä tulkin omaa mielipidettä tai näkökulmaa

asiakkaan tilanteesta. Tulkin tulee olla objektiivinen ja puolueeton ja suhtautua tilanteeseen mahdollisimman neutraalisti. Tulkin mielipiteelle asiakkaan tilanteesta ei ole tilaa turvapaikkapuhuttelussa. Joskus voi kuitenkin tapahtua niin, että tulkattavan asiakkaan tilanne nostaa tulkille tunteita tulkkeen läpi, eikä hän pysty peittämään niitä. Tällaisessa tilanteessa tulkin on keskeytettävä tehtävänsä ilmoittamalla tästä Maahanmuuttoviraston edustajalle. (Maahanmuuttovirasto, 2020) Toinen tilanne, jolloin tulkki voi ”puuttua” keskustelun kulkuun voi olla sellainen, etteivät keskustelun osapuolet anna tulkille tarpeeksi aikaa tulkata. Keskustelun sisältöön ja teemoihin, ei tulkki voi kuitenkaan puuttua.

Puhuttelun tekevät on koulutettu kysymään tiettyjä asioita valmiiksi muotoiluilla kysymyksillä ja viemään puhuttelua eteenpäin teemojen avulla. Tulkin on tärkeä tulkata tästä syystä kaiken tarkasti ilman sisällöllisiä muutoksia. Mikäli tulkki joutuu selvittämään asioita turvapaikanhakijan kanssa, puhuttelija tulee pitää tietoisena keskustelun sisällöstä. Jos puhuttelija ja tulkki joutuvat selvittämään jotakin keskenään, niin luottamuksen säilyttämiseksi tulkattavaan on hänenkin tiedettävä mistä on kyse. (Maahanmuuttovirasto, 2020.)

Luottamus tulkin ja tulkattavan välillä on tärkeä osa puhuttelua. Ilman sitä tulkattavan voi olla erittäin vaikea kertoa hänen tilanteestaan, sillä tavalla kuin hän kokee olevan tarpeen. Asioimistulkin ammattisäännöstön (2021) mukaan salassapitovelvollisuuden lisäksi tulkin ei tule ottaa vastaan toimeksiantoa, mikäli hän on esteellinen. Tällainen tilanne puhuttelussa voi olla se, että tulkki on samalta alueelta kotoisin kuin tulkattava tai tulkilla on liian samankaltaisia kokemuksia, jotka vaikuttaisivat hänen kykyynsä toimia neutraalina tilanteessa. Tällöin hänen on jäävättävä itsensä, koska luottamuksen rakentamisen mahdollisuus kärsii tästä. Joskus tulee tilanteita eteen, että tulkattava ei luota riittävästi tulkkiin ja pyytää, että saisi vaihtaa tulkkia. On hyvä pitää ammattilaisena mielessä, ettei loukkaannu tällaisessa tilanteessa, koska se voi johtua tulkista riippumattomista seikoista ja asiakkaan oikeusturvan kannalta epäluottamuksen on hyvä tulla esiin mahdollisimman pian. (Maahanmuuttovirasto, 2020.)

3 TERMINOLOGINEN SANASTOTYÖ JA SEN PERUSKÄSITTEITÄ

Kerromme tässä luvussa tarkemmin, mitä sanastotyö on asioimistulkin työssä. Asioimistulkit tekevät sanastotyötä, kuten terminologit ja kääntäjätkin, mutta näemme aiheellisena hieman kuvata, miksi ja miten juuri asioimistulkin sanastotyön toimintaympäristö eroaa muista.

Terminologia on monitieteellinen ala ja sen tarkoituksena on järjestää ja välittää tietoa. Terminologian tavoitteita voitaisiin jakaa kahteen: deskriptiiviseen sanastotyöhön, jossa kuvataan käytössä olevaa termistöä ja käsitteistöä ja normatiiviseen sanastotyöhön, jossa tarkoituksena on selkeyttää ja yhdenmukaistaa käytössä olevaa käsitteistöä ja termistöä. Sanastotyötä voi soveltaa myös asioimistulkin käyttötarkoituksiin, juuri viestinnän selkeyttämiseen tai tiedonhallinnan kehittämiseen. Sanastotyön avulla yhteisymmärrys erilaisista käsitteistä ja niiden välisistä suhteista on helpompi rakentaa. (Sanastokeskus, i.a.)

Asioimistulkki saattaa tulkata monella erikoisalan kentällä, eikä hänellä ole välttämättä aikaa perehtyä yksityiskohtaisesti toimeksiantojen välillä. Sanastot helpottavat tätä taakkaa, koska tulkki saattaa joutua ratkaisemaan termiin liittyvät ongelmat kesken tulkkausta aikapaineessa. Terminologeilla ja kääntäjillä on erilainen työaika, koska heillä on oma aikansa perehtyä tiettyihin sanoihin. Asioimistulkki voi puolestaan joutua itse tulkkaustilanteessa luomaan tilanteeseen sopivan vastineen, tai käyttämään sanastoja hyvän vastineen löytämiseksi. Esittelemme seuraavaksi tulkkien työn keskeisiä sanastotyön menetelmiä.

3.1 Yleiskielen ja erikoiskielen erot

Kieli voidaan karkeasti jakaa yleiskieleen ja erikoiskieleen. Suurin osa päivittäisestä viestinnästä ja vuorovaikutuksesta perustuu yleiskieleen, joka on kaikille tuttu arkikieli. Erikoiskieltä puolestaan käytetään, kun mennään erikoistiedon

puolelle, jossa on käytössä sanoja, joita näkee harvemmin arkikäytössä. Erikoiskielillä on siis yleiskielestä eriytynyt erikoissanastonsa. (Sanastokeskus, i.a.)

Sanastotyössä on kyse siitä, että erikoisalojen käsitteitä määritellään ja sovitaan niille eri kielillä käytettävät vakiintuvat termit. Sillä pyritään takaamaan viestinnän laatua ja varmistetaan että puhutaan samoista asioista käyttäen niistä samoja nimityksiä. Tarkoituksena on siis normittaa kielenkäyttöä, jotta erikoisaloilla työskentelevät ihmiset ymmärtäisivät toisiaan niin sanotulla ammattikielellään. Erot eivät rajoitu vain eri sanojen käyttöön, vaan kokonaisia ilmaisuja tai sanontatapoja voidaan vakiinnuttaa ammattikielissä. (Sanastokeskus, i.a.)

Ammattikieli on samojen alojen henkilöille työkalu, jonka avulla jäsennetään oman alan käsitemaailmaa. Joillakin aloilla saattaa olla käytössä paljon sanoja ja termejä, joita alan ulkopuoliset eivät ymmärrä. Tulkin ei ole kuitenkaan tarkoitus olla monien alojen asiantuntija, vaan sanastot auttavat ymmärtämään eri aiheita ja perehtymään niihin ennen toimeksiantoa ja sen aikana.

3.2 Käsiteanalyysi ja sen keskeiset käsitteet

Tässä kappaleessa kerromme sanastotyön keskeisistä käsitteistä ja käsiteanalyysistä sanastotyön menetelmänä. Terminologisen sanastotyön, eli käsitetyön menetelmät on hyvä tuntea ennen sanaston tekemistä. Tärkeää on tietää mitä sanastotyön keskeisillä käsitteillä tarkoitetaan.

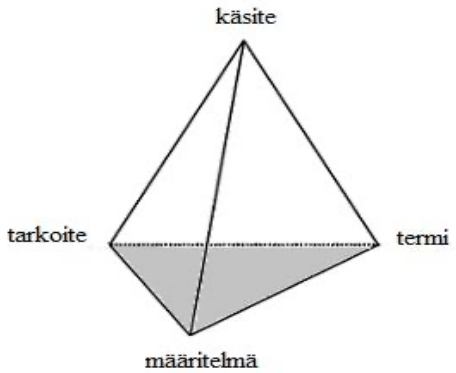

Kuva 2 Tetraedri (Suonuuti 2006, s.12)

Sanastotyön ja käsiteanalyysin kannalta keskeisiä käsitteitä ovat: tarkoite, termi, käsite ja määritelmä. Työn teorian menetelmien lähtökohtana on alla olevan tetraedrimallin kuvaama ajattelutapa. Tetraedri kuvaa teorian eri osien suhdetta.

Määritelmä yhdistyy käsitteeseen, termiin ja tarkoitteeseen. (Suonuuti, 2006, s.12.)

Käsiteanalyysillä viitataan menetelmään, jonka avulla käsitteiden sisällöt ja niiden väliset suhteet ovat selvitettävissä. Käsiteanalyysi on osa sanastotyötä ja se auttaa kuvailemaan erikoiskielen käsitteiden sisältöjä. (Tieteen termipankki. Terminologiaoppi. 2021.) Lähtökohtana on kuvassa näkyvä tetraedrimallin kuvaama ajattelutapa. Käsiteanalyysi on yksi keskeisimpiä terminologiatyön menetelmistä. (Sanastokeskus, i.a.-a.)

3.2.1 Tarkoite

Tarkoite on ihmisen havaitsema tai kokema, reaalimaailman kohde. Esimerkiksi esine, ilmiö, tapahtuma tai jokin ominaisuus, kuten väri, koko, rakenne, materiaali. Se voi olla konkreettinen (ase, luoti), tai abstrakti (kulttuuri, yhteiskunta, koulu, terveys), todellinen tai kuviteltu. Niiden yleisten piirteiden pohjalta, jotka ovat joko sisäisiä tai toisiinsa liittyviä, ihminen muodostaa mielikuvia, eli käsitteitä. Käsitepiirteitä ovat kaikki mitä ihmisen on mahdollista havainnoida. (Suonuutti, 2006, s.11; Tieteen termipankki.Terminologiaoppi, 2021)

3.2.2 Käsite

Käsite on aina sanastotyön lähtökohtana. Käsitteellä viitataan tiedon yksikköön. Käsiteanalyysissa selvitetään käsitteen sisältö ja eri käsitteiden väliset suhteet, koska ne liittyvät tavalla tai toisella muihin käsitteisiin ja muodostavat käsitejärjestelmiä. Käsite koostuu sen piirteiden ainutkertaisesta yhdistelmästä ja sillä viitataan tiettyyn tarkoitteeseen tai tarkoiteryhmään. (Sanastokeskus. i.a.-a). Käsite voi liittyä vain yhteen tarkoitteeseen, jolloin sitä kutsutaan yksilökäsitteeksi.

Toisaalta se voi vastata useampaankin tarkoitteeseen, koska niillä voi olla yhteisiä ominaisuuksia, joten sitä kutsutaan tuolloin yleiskäsitteeksi.

Suonuuti (2006, s. 11) käyttää teoksessaan esimerkkinä yksilökäsitteestä Eiffeltornia, jolla on sellaisia ominaisuuksia, että se tunnistetaan juuri Eiffel-torniksi. Torni on tässä yhteydessä yleiskäsite, koska käyttäessä sitä sanaa, sillä voidaan tarkoittaa mitä tahansa tornia. Tornien yhteiset piirteet yhdistävät ne yleiskäsitteeksi. Eli jos meille puhuttaisiin korkeasta metallisesta rakennelmasta, joka on erittäin tunnettu nähtävyys Pariisissa, niin nämä olisivat juuri Eiffel-tornin ominaisuuksia ja käsitepiirteitä, jotka muuttuvat mielikuviksi ja siten termiksi.

3.2.3 Määritelmä

Tieteen termipankin (2021) mukaan, määritelmän tekeminen on työläin prosessi termityössä. Määritelmä on käsitteen kielellinen kuvaus, jonka avulla voidaan erottaa käsite ns. lähikäsitteistä. Tekemällä niin, tarkoitteen luokka erottuu muista. Määritelmän avulla tiedetään käsitteen sisältö ja sen suhde muihin käsitteisiin. Sen on oltava lyhyt ja yksinkertainen ja siinä kerrotaan vain käsitteen olennaiset piirteet, jotta se erottuisi muista saman yläkäsitteen alasta.

Suonuutin (2006, s.19) mukaan, sanastotyön laatu riippuu ennen muuta määritelmien laadusta. Saman käsitejärjestelmään kuuluvat lähikäsitteet ja käsitteiden väliset suhteet on selvitettävä ennen määritelmän tekemistä. Määritelmätyyppejä ovat: sisältö- ja joukkomääritelmät, joista ensimmäinen on yleisin. Sisältömääritelmä kuvaa käsitteen olennaiset ja erottavat piirteet.

3.2.4 Termit

Erikoiskieliin kuuluvia, tarkoin määriteltyjä käsitteitä nimitetään termeiksi. Ne muodostavat erikoissanaston, jotka ovat erikoisaloilla viestinnän välineitä. Termit

voivat olla joko yksittäisiä sanoja tai kahden sanan muodostama yhdyssana. Näiden tarkoituksena on, että erikoisaloilla työskentelevät ihmiset ymmärtävät toisiaan vuorovaikutustilanteissa ja tietävät mistä puhuvat toistensa kanssa, ilman tarkempia selityksiä. Esimerkiksi autoasentajalla voi olla tietystä työkalusta yksiselitteinen nimitys, jonka toinen auton asennuksen ammattilainen tunnistaa. (Sanastokeskus, i.a.) Suomen kielessä, kaikkein yleisin tapa muodostaa uusia termejä on yhdyssanojen ja sanaliittojen tekeminen. Lisäksi myös sanojen lainaaminen toisesta kielestä tai alalta on mahdollinen vaihtoehto. (Nykänen, 1997, s.4.)

Nykäsen (1997, s.5–6) mukaan hyvä termi on sellainen, josta näkyy käsitteen tärkeimmät piirteet. Se on johdonmukainen suhteessa käsitejärjestelmään ja tarkoituksenmukainen, eli ei herätä negatiivisia mielikuvia. Hyvä termi on lyhyt ja se erottuu, eikä muistuta liikaa toista samalla alalla käytössä olevaa termiä. Myös kirjoittamisen ja taivuttamisen helppouteen sekä ääntämiseen on syytä kiinnittää huomiota. Kun sanoja lainataan toisesta kielestä, niiden ääntäminen saattaa säilyä.

3.3 Käsitesuhteet ja käsitejärjestelmät

Suonuutin (2006, s.13) mukaan käsitteet eivät ole irrallisia, vaan ne liittyvät aina jollain tavalla toisiin käsitteisiin ja muodostavat käsitejärjestelmiä. Sanastotyö perustuu aina käsitteiden analysoimiseen ja käsitteiden välisten suhteiden selvittämiseen, jotta määritelmät olisivat kunnollisia. Käsitejärjestelmät voidaan luokitella käsitteiden välisten suhteiden mukaan, mutta ne voivat käytännössä olla useiden eri suhteiden yhdistelmiäkin, eli sekakoosteisia järjestelmiä. Käsitejärjestelmät jaetaan kolmeen perusmalliin: hierarkkinen-, koostumussuhteinen- ja funktiosuhteinen käsitejärjestelmä. (Suonuuti 2006, s.13.)

3.3.1 Hierarkkinen suhde

Kun kahden käsitteen välillä on yhteiset käsitepiirteet, syntyy niiden välille hierarkkinen suhde. Toisella käsitteellä tulee olla vähintään yksi lisäpiirre, joka erottaa ne toisistaan. Hierarkkisessa käsitejärjestelmässä käsitteiden välinen suhde jakautuu alakäsitteisiin yhä uudelleen ja uudelleen muodostaen monitasoisen järjestelmän. Suonuuti (2006, s.14) Niitä kuvataan graafisesti yleensä puudiagrammeina pysty- ja vinoviivoin. (Sanastokeskus TSK 2006, s. 8).

Sanastostamme voisi käyttää esimerkkinä pakolainen ja kiintiöpakolainen, maahanmuuttajakäsitteen alakäsitteinä. Kuvaamme esimerkin alla olevalla kaaviolla sitä, miten pakolainen ja turvapaikanhakija asettuvat maahanmuuttajan alle alakäsitteiksi. Pakolainen, sekä turvapaikanhakija ovat molemmat maahanmuuttajia, mutta ovat tulleet eri prosessin kautta maahan, tai oleskelevat eri perustein maassa. Kiintiöpakolainen puolestaan asettuu pakolaisen alle alakäsitteeksi, koska kiintiöön kuuluvat henkilöt ovat myös pakolaisia, mutta he ovat tulleet eri prosessin kautta maahan ja heillä on erilainen status tullessa maahan.

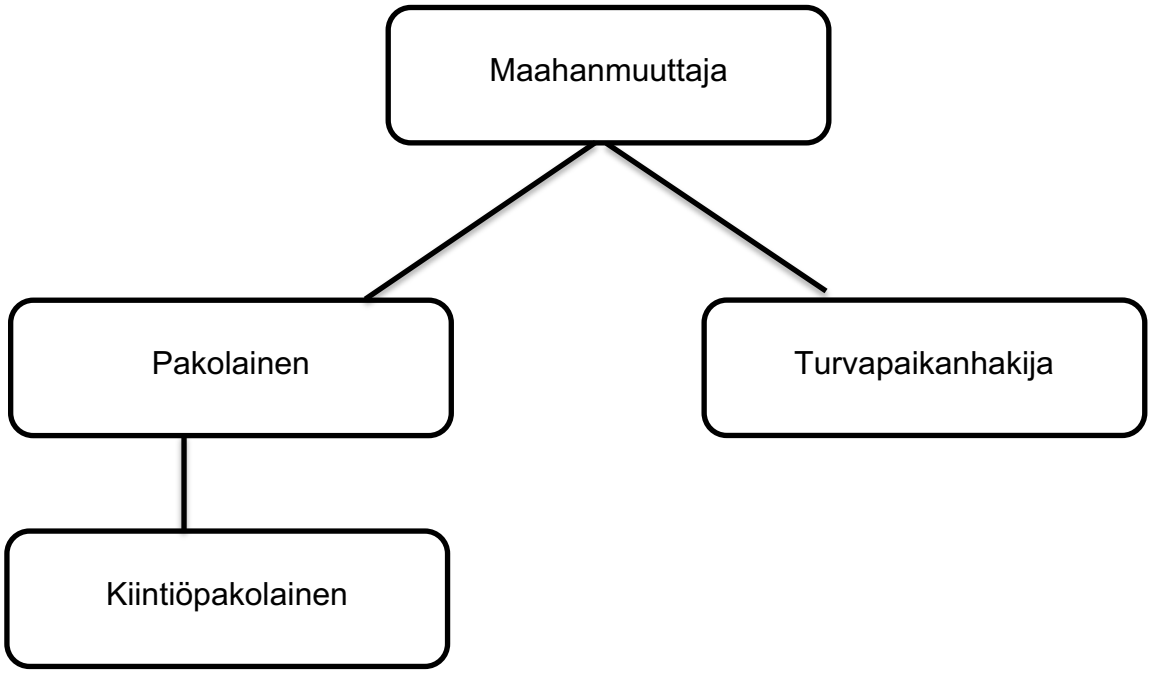

Kaavio 1. Hierarkkinen suhde kuvattuna puudiagrammina

3.3.2 Koostumussuhde

Koostumussuhteissa yläkäsite perustuu kokonaisuuteen, ja alakäsite perustuu yläkäsitteen kokonaisuuden osaan. Esimerkiksi jos koostumussuhteessa yläkäsitteenä on puu, niin sen alakäsitteitä ovat runko, juuret ja oksat. (Suonuuti, 2006, s.16.)

Sanastoomme liittyvänä esimerkkinä voisi olla termi maahanmuuttaja ja sen alakäsitteet: Turvapaikanhakija, kiintiöpakolainen ja paluumuuttaja. Koostumussuhteita kuvataan graafisesti pysty- ja vaakaviivoista muodostetulla kampadiagrammeilla (Sanastokeskus TSK 2006, s.8.), kuten alla oleva tekemämme kaavio. Turvapaikanhakija, kiintiöpakolainen ja paluumuuttaja (ulkomailta suomeen takaisin muuttanut) ovat kaikki maahanmuuttajia. Kaikkia yhdistää se, että maahanmuuttaja on yläkäsite ja ne ovat sen alakäsitteitä ja maahanmuuttajuuden kokonaisuuden osia.

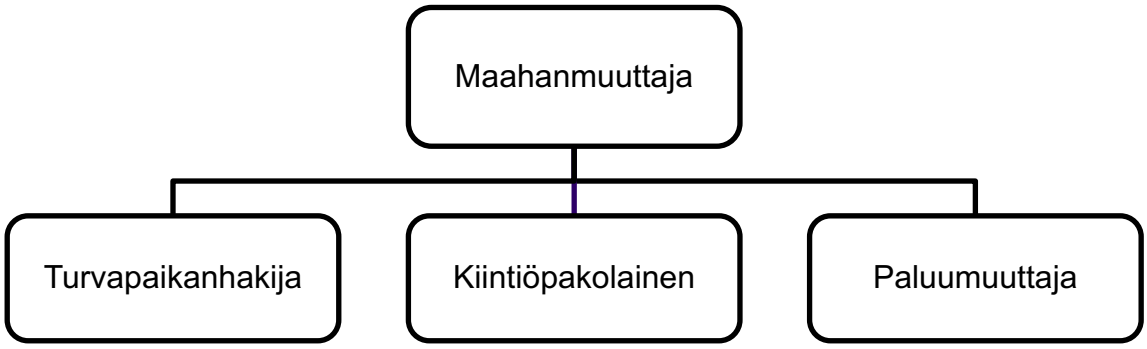

Kaavio 2. Koostumussuhde kuvattuna kampadiagrammina

3.3.3 Funktiosuhde

Käsitteillä on funktiosuhde, kun suhde perustuu muuhun, kuin hierarkkiseen tai koostumussuhteeseen. Esimerkkinä funktiosuhteista annetaan aikasuhteet,

syysuhteet sekä paikkaan (*kala–vesi*), välineeseen (*uuni–leipä*) ja tulokseen (*ompelu–vaate*) liittyvät suhteet. (Sanastokeskus TSK 2006, s.15.)

Sanastomme liittyvinä esimerkkeinä funktiosuhteisista termeistä voisi olla turvapaikkahakemus – turvapaikkapuhuttelu. Näiden välillä on syysuhde, koska turvapaikkahakemuksen jättänyt henkilö kutsutaan aina turvapaikkapuhutteluun. Funktiosuhteita kuvataan graafisesti nuolilla, kuten alla olevassa kaaviossa. (Sanastokeskus TSK 2006, s.8.)

Kaavio 3. Funktiosuhde kuvattuna graafisesti

3.4 Käännösstrategiset työkalut

Sanastotyön tekijä joutuu joskus kääntäjän rooliin, kun tekee useamman kielen kanssa työtä. Sopivia vastineita ei välttämättä löydy toisesta kielestä ollenkaan etsinnöistä huolimatta ja niin sanastotyön tekijä joutuu tekemään vastineen itse. Vaikka käännösstrategiat liittyvät kokonaisten tekstien kääntämiseen kokonaisuutena, niin ne liittyvät ja vaikuttavat myös yksittäisten sanojen tai ilmauksien kohdalla. Tällöin täytyy valita myös vastinetyölleen sopivaa käännösstrategiaa. Ne antavat työkaluja ja selitysmalleja, kun kääntäjä etsii käännöshaasteisiinsa ratkaisuja. Niiden avulla omia ratkaisuja voi myös perustella.

Tieteen termipankin (Käännöstiede. Käännösstrategia 2021) mukaan valittu käännösstrategia kuvaa kääntäjän suhtautumista lähtötekstiin. Turvapaikkapuhuttelussa tulkki välittää sekä sanallista, että kirjallista viestintää, mutta lisäksi tilanteessa tulkataan myös kulttuurista toiseen. Siksi meidän työssämme, on tärkeää hallita vähintäänkin sekä kotouttava, että vieraannuttava käännösstrategia.

Käännösstrategioita on monia. Yleisimmät tässä työssä käytetyt ovat kotouttava ja vieraannuttava käännösstrategia, sekä pragmaattista adaptaatiota. Kotouttavassa käännösstrategiassa lähdetekstin kieli käännetään kohdekielelle, ottaen huomioon lähdekielen normeja ja kulttuuria. Lähdeteksti tuodaan lukijalle helposti lähestyttäväksi ja esimerkiksi voidaan kääntää *mailit* englannin kielestä kilometreiksi, kun käännetään kielelle, joissa on eri mittayksiköt käytössä. Vieraannuttavassa strategiassa puolestaan annetaan näkyä lähdetekstin kulttuuriset ja kielelliset piirteet. Esimerkkinä olleet mailit jätettäisiin tekstiin sellaisenaan. (Tiittula 2014, 6.)

Pragmaattisia adaptaatioita käytetään silloin, kun suora vastine ei toimi kohdekielessä tai -kulttuurissa. Tämän strategian menetelmiä ovat lähtötekstiin tehdyt lisäykset, poistot, korvaukset tai järjestyksen vaihdot. Tarkoituksena on saada lukijalle toimiva ja luonteva teksti. Tulkin työ ei ole kääntää sanasta sanaan tarkkaa tekstiä, mikäli tilanne vaatii myös kulttuurista tulkkausta, jotta viesti menisi tarkoituksenmukaisesti perille. Lisäksi suomalaisessa kulttuurissa voi olla asioita, jotka eivät ole toiselle kulttuurille tuttuja. Jokin palvelu ei välttämättä ole olemassakaan toisen kielen kulttuurissa. Siksi pragmaattiset adaptaatiot sopivat myös hyvin sanastotyön strategiaksi. Viesti voi välittyä hyvin, vaikka siihen tekeekin muutoksia. (Vehmas-Lehto 2002, 99-105)

4 SANASTOTYÖMME KIELET

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2020 lopussa Suomessa oli yli 432 800 henkilöä, jonka äidinkieli oli muu, kuin suomi, ruotsi tai saame. Arabian-, somali- ja kurdin kielet olivat yhdet suurimmat kieliryhmät. Arabian kieli oli maan kolmanneksi suurin kieliryhmä. Somalikieli oli viidenneksi puhutuin kieli ja kurdi kieli kuudenneksi. (Tilastokeskus i.a.)

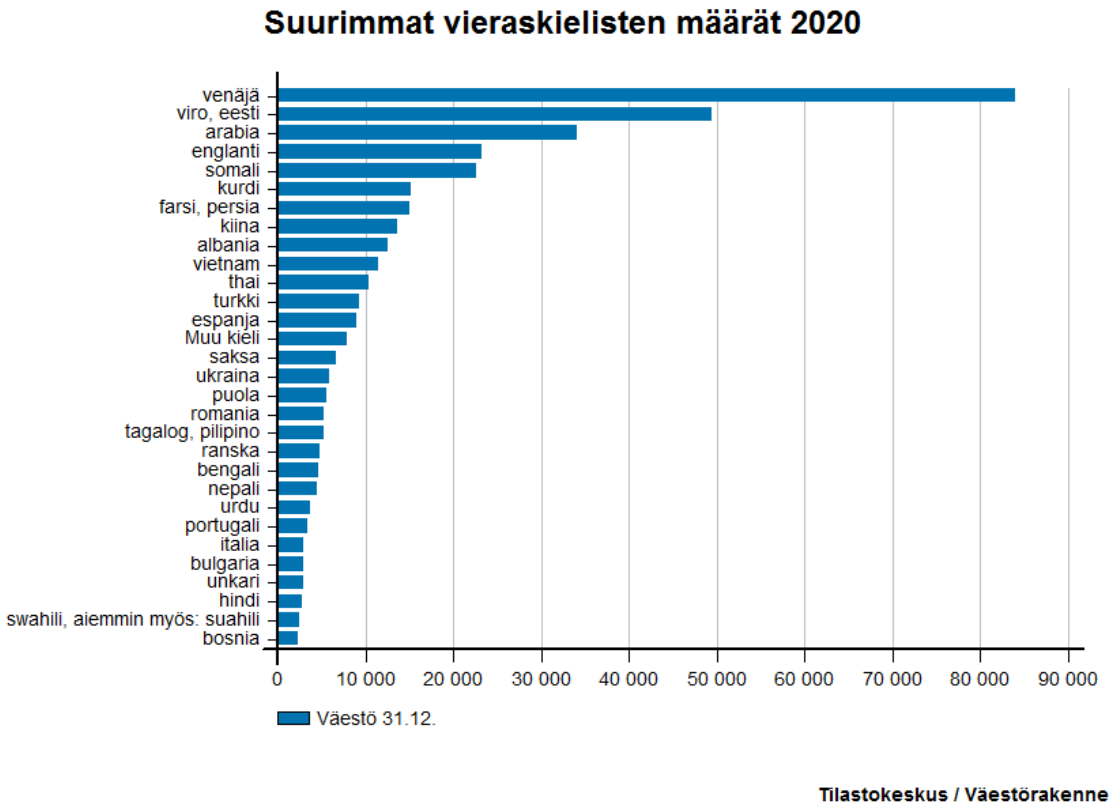

Kuvio 2 Suurimmat vieraskielisten määrät 2020. (Tilastokeskus i.a.)

4.1 Arabit ja Arabian kieli

Sanalle Arabi ei ole vain yhtä yksiselitteistä määritelmää se sisältää saman kielen, mutta murteet, uskonto ja kulttuuriset lähtökohdat voivat olla erilaisia riippuen missä maassa henkilö asuu esimerkiksi. Katsoin Yleltä tullutta sarjaa missä avataan sanaa Arabi merkitys ja videollakin käy ilmi että jokainen henkilö kokee ja määrittelee sanan. (https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/12/15/1-ahlan-wa-sahlan)

Arabit ovat suuri seemiläinen etninen ryhmä. Tärkein arabeja yhdistävä tekijä on arabian kieli. Arabille ei ole yksiselitteistä määritelmää. Eräässä arabijohtajien kokouksessa arabiksi on määritelty kuka tahansa, joka ”asuu maassamme, puhuu kieltämme, on kasvatettu kulttuuriimme ja on ylpeä kunniastamme”. Suppeammassa merkityksessä arabeja ovat vain Arabian niemimaalla asuvat ”varsinaiset arabit”, ja laajemmassa merkityksessä kaikki arabiankieliset kansat. Arabit on vanhastaan jaettu pohjois- ja eteläarabeihin.

Arabeja asuu Arabian niemimaan lisäksi Afrikan pohjois- ja itäosassa, Mesopotamiassa, Syyriassa ja Palestiinassa. Luoteis-Afrikassa, Sudanissa, Egyptissä ja Itä-Afrikassa elävät kansat ovat sekakansoja. Uskonnoltaan suurin osa arabeista on muslimeja. Palestiinassa, Libanonissa ja Egyptissä on myös kristittyjä arabivähemmistöjä.

Lähi-idän sekä Pohjois-Afrikan valtakielikuntana on vuosituhansien ajan ollut seemiläis-haamilainen. Kyseinen nimitys on vakiintunut ja niin tunnettu myös kielikunnan tutkijain keskuudessa yhä vallitseva. ”haamilaiset kielet eivät muodosta luonnollista ryhmää vaan ovat kielikunnan kaikkien ei-seemiläisten haarojen yhteisnimitys (pääjakoa ei siis ole ”haamilaisiin ja seemiläisiin”), on modernimpi maantieteeseen perustuva nimi afroaasialaiset kielet. Seemiläis-haamilaisesta alkukodista ei ole päästy yhteisymmärrykseen: se on sijoiteltu Arabian niemimaalle että Pohjois-Afrikkaan.

Koraanin kielenä on arabia islamin pyhä kieli. Monet sivistyneet ei-arabialaisetkin muslimitkin tietävät jonkun verran arabiaa. Koraanin sekä sitä edeltäneen runouden kielimuotoa kutsutaan klassiseksi arabiaksi: kielioppia pääasiallisesti noudattaa yhä tämän hetkinen arabian kirja- ja yleiskieli, huolimatta tähän on totta kait luotu paljon nykyisen ajan sanastoa. (Anhava, 1998)

Arabia on afroaasialainen kieli, jota puhuu äidinkielenään yli 300 miljoonaa ihmistä etenkin Arabian niemimaalla ja muualla Lähi-idässä sekä Pohjois-

Afrikassa. Se on maailman viidenneksi tai neljänneksi puhutuin kieli. Lisäksi arabiaa käyttää maailmassa yli puolitoista miljardia muslimia päivittäisissä rukouksissaan. (Akar ,2018.)

Arabia kieli on yksi maailman eniten puhutuista kielistä, ja se on yksi YK:n virallisista kielistä. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2019 Suomessa oli noin 32 000 arabian kielistä henkilöä. (Tilastokeskus, 2019.) Arabia on siten Suomen kolmanneksi puhutuin kieli (Akar, 2018.) Moderni standardiarabia eli arabian kirjakieli on 25 valtion virallinen kieli. Arabia on vanha ja rikas kieli, ja arabimaiden kielet vaikkakin ovat samaa kieliperhettä, erovavat toisistaan huomattavasti sanaston ja varsinkin ääntämisen osalta. Lisäksi jokaisen maan sisällä on omat rekisterinsä, puhekieli, standardikieli. Arabian voi jakaa karkeasti kolmeen eri rekisteritasoon: klassiseen arabiaan, standardiarabiaan. (Akar, 2018.)

Arabian kieli voidaan jakaa standardiarabiaan eli yleiskieli , jota käytetään arkikielenä sekä klassinen arabia. Klassinen arabia on erikoiskieli, jota käytetään esimerkiksi, uutisoinnissa ja opetus kielensä.

4.2 Somalit ja somalin kieli

Somalialaiset ovat pääosin Afrikan sarvessa asuva kuusialainen kansa, joka muodostaa Somalian pääväestön. Somaleita asuu vanhastaan somalin osavaltiossa Etiopiassa ja osassa Keniaa. Lisäksi Djiboutissa somalit muodostavat noin 60 prosenttia Djiboutin väestöstä. Somalian lippu on Somalian kansallistunnus, lipun keskellä on valkoinen yhtenäisyyden tähti, jonka viisi sakaraa kuvaavat Somalian viittä etnistä ryhmää. Somalia on nimetty Somalian kansan legendaarisen isän, Samaalin (tai Samalen) mukaan. (Mocktar, 2015.) Somalit ovat ainoa homogeeninen etninen ryhmä koko Afrikassa, joka puhuu yhtä yhteistä kieltä. (Boujrada, 2018).

Ensimmäiset somalit ovat muuttaneet Suomeen jo 1980-luvulla. Ennen 90-lukua Suomeen ei ollut aikaisemmin saapunut niin suurta suojelua tarvitsevaa ryhmään, joten he herättivät tuolloin paljon huomiota. (Pirkkalainen, 2016, s. 70.) Nyt somalinkielisiä on Tilastokeskuksen (2019) mukaan Suomessa noin 16 000, ja he toimivat osana yhteiskuntaa monipuolisesti eri ammateissa. Somalit ovat Suomen maahanmuuttajaryhmistä aktiivisimpia äänestäjiä ja yhdistysten perustajia (Pirkkalainen, 2016, s. 69).

Vuonna 2020 somalialaiset hakivat oleskelulupia 1647 kappaletta. Maailmanlaajuinen epidemia vaikutti tilastoihin siten, että korona vaikutti hakemusten määrään. Vaikka turvapaikanhaku pitää tehdä Suomessa (Maahanmuuttovirasto, i.a.), oleskelulupa kuitenkin haetaan Somaliasta tai sen naapurimaiden lähetystöistä.

Löysimme somalikielisen tahojen kotisivuilta somalifamilyservice.org somalin kielistä kirjallisuutta sekä Suomi-Somali sanakirjasta termejä. 58 termille löysin vastineet ja 3 eri termille apuväline, säilöönottoyksikkö, säädös ei ole vielä vakiintunutta somalin kielistä vastinetta somalin kielellä. Virallinen somalin kieli on tuore; kirjakieli aikaansaatiin vasta 1970- luvulla käyttöön. Latinalainen aakkosto otettiin käyttöön ja sitä kehittivät Somaliassa viralliset tahot, mutta työ keskeytyi sisällissodan vuoksi. Kieleen on tullut lainasanoja arabian, italian ja englannin kielistä. (Suomen somalialaisten liitto, 2021.)

Somalian kieli kuuluu afroaasialaisten kielten kuusialaiseen haaraan. Kieltä puhutaan valtakielenä Somaliassa ja Djiboutissa sekä vähemmistökielenä puhutaan Afrikan sarveksi kutsutulla alueella. Muita kuusialaisia kieliä ovat Etiopiassa ja Keniassa puhuttu oromo sekä Etiopian sidaama- väestön puhuma sidamo. Oromo on kielistä suurin, somali toiseksi yleisin ja sitä puhuu äidinkielenään arviolta 18 miljoonaa ihmistä. Somalin kieli on kuusialaisista kielistä parhaiten dokumentoitu. Tieteellistä tutkimusta on tehty 1800-luvulta lähtien. (Suomi-Somalia seura ry, 2018)

4.3 Kurdit ja kurdin kieli

Kurdit ovat yksi Lähi-idän suurimmista kansanryhmistä ja heitä on noin 36-45 miljoonaa. Kyseessä on maailman suurin etninen ryhmä, jolla ei ole omaa valtiota. Kurdistan, joka tarkoittaa ”kurdien maata”, levittäytyy Turkin, Syyrian, Irakin ja Iranin alueille. Kurdit ovat kamppailleet itsenäisen valtion perustamiseksi jo 1800-luvulta sakka. (Globalis. Konfliktit. Kurdistan 2021.) Tässä opinnäytetyössä käytetään sanaa Kurdistan ja sillä tarkoitetaan maantieteellisiä alueita, joissa asuu eniten kurdeja. Jos käytettäisiin yhdistelmää ”kurdinkielinen lähtömaa”, niin se antaisi mielikuvan maasta, jonka valtakieli on kurdi, eikä sellaista ole.

Kurdin kieli on indoeurooppalainen kieli. Se on sukua persialle, farsin kielelle, joka on Iranin virallinen kieli. Kurdin kielessä on neljä päämurretta: kurmancî, luri, soranî ja zazai. Liäksi kielessä on useita alamurteita, joista yksi Suomessa eniten kuultuja on bahdînî. Murteet eroavat kieliopiltaan ja sanastostaan toisistaan sen verran paljon, etteivät puhujat välttämättä ymmärrä toisiaan. Kurdin kielen murteiden suuret erot johtuvat siitä, että kurdit ovat jakautuneet useisiin eri maihin ja puheeseen on tullut vaikutteita asuinmaiden virallisista kielistä. (Moradi 2019.)

Kurdi soranin murretta puhuvia on eniten Irakin ja Iranin valtioiden alueilla. Irakin alueella sitä puhutaan eniten maan pohjoisessa osassa kurdien itsehallintoalueella. Iranissa sitä puhutaan eniten maan länsiosassa. Pohjois-Irakin Kurdistanin itsehallintoalueella soranin murre kehittyy myös kirjallisesti mm. kurdinkieliesten tiedotusvälineiden kautta ja se on virallisesti alueen kieli. Lisäksi sitä ja sillä opetetaan koulussa. Sitä kirjoitetaan arabialaisilla aakkosilla eri kouluasteilla. (Koivunen & Nehri, 2013, s.28-31).

Diasporassa kurdeja elää eri arvioiden mukaan noin 2-3 miljoonaa. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2019 lopussa oli Suomessa 14 803 kurdin kielistä henkilöä. Kurdin kieli on suomessa kuudenneksi puhutuin vieraskieli. (Tilastokeskus. Vieraskieliset. 2019.) Kurdistanissa, on erilainen turvapaikkajärjestelmä kuin Suomessa ja tämän vuoksi kaikille termeille ei ole myöskään suoria vastineita.

Kielten tulisi siis kehittyä suhteessa toisiinsa ja yhteistä sanastoa kehittää. Asioimistulkin ammattitaidon on oltava niin hyvä, että hän pystyy välittämään viranomaisen ja tulkattavan välistä vuorovaikutusta ja viestintää sekä kulttuurisesti, että terminologisesti oikein. Ei siis riitä, jos tulkki ja tulkattava puhuvat kurdin kieltä, vaan murteenkin on oltava sama.

Kurdistanin alueelta tulevien turvapaikanhakijoiden tarkkaa määrää Suomessa on hankalaa arvioida, koska se ei ole virallinen valtio. Kurdin kieltä puhuvat ihmiset ovat levittäytyneet monen eri maan alueelle ja siten ihmiset ovat usein niiden maiden kansalaisia ja tilastoituvat niistä maista muuttaneiksi tai turvapaikkaa hakeneiksi henkilöiksi. Turvapaikanhakijatausta ei myöskään tilastoidu esimerkiksi Tilastokeskuksen väestötilastoihin maahantulosyyksi, kun he oleskeluluvan saatuaan siirtyvät kuntaan. (Helminen & Keski-Petäjä, 2016.)

5 SANASTOTYÖN PROSESSI

Käytimme aluksi tietoperusteena turvapaikkatutkinnasta tehtyä opinnäytetyötä, joka oli kielille suomi-persia-englanti. Tutustuttuamme aiheeseen päätimme hyödyntää sen ideaa ja laajentaa se meidän työkielillemme. Tutustuttuamme laajemmin aiheeseen, päätimmekin rajata aiheen koskemaan juuri turvapaikkapuhuttelua, josta ei ole aiemmin tehty sanastoa meidän työkielillämme.

Kokosimme sanastoa monella eri tavalla. Kokosimme termejä Maahanmuuttoviraston internetsivuilta ja Tulkkaus turvapaikkamenettelyssä -oppaasta yhteiseen Excel- taulukkoon, joka oli kaikkien muokattavissa. Taulukko helpotti työn kokonaisuuden jäsentelyssä, ja näimme toistemme tekemiä muokkauksia helposti. Käytimme sanastolähteenä myös Maahanmuuttoviraston arabiankielisiä, kurdinkielisiä, somalinkielisiä ja suomenkielisiä materiaaleja. Teimme aineistokeruun opinnäytetyömme aiheeseen liittyviin materiaaleihin ja käytimme myös Maahanmuuttoviraston sivuston termilistaa. Omaan termilistaan kokosimme kaikki mahdolliset turvapaikkapuhutteluun liittyvät termit.

Tarkistimme yhdessä termit ja niiden määritelmät lukemamme aineistojen pohjalta ja teimme päätöksen siitä, mitkä termit otamme mukaan opinnäytetyöhömme. Opinnoissamme olemme koonneet kukin omalla äidinkielellä sanastoja eri tulkkaustilanteisiin. Käytimme avuksi kirjoja sekä artikkeleita, jotka liittyvät terminologiaan ja sanaston laatimiseen. Internetlähteinä käytämme opinnäytetyössämme vain luotettavia sivustoja ja aineistoja, kuten Maahanmuuttoviraston, eli Migrin tiedotteitta, koska tavoitteenamme on käyttää vain ajankohtaista ja tuoretta tietoa. Uskomme, että käyttämämme aineiston lähteet ovat eettisiä ja luotettavia. Arabin, kurdin ja somalinkielisten termivastineiden etsintään käytimme monia eri internetsivustoja.

Kuvaamme tässä sanastomme yksitäisiä sanoja sekä yhdyssanoja. Lisäämme vastineet termeille, joihin on tuotettava arabian kurdin ja somalinkieliset vastineet

ja teemme harvinaisimmille termeille tiiviit selitykset, sillä emme välttämättä voi korvata suomenkielisen termin tarkoitusta yhdellä ainoalla termillä.

Vastineiden etsimiseen meni meillä runsaasti aikaa ja niiden haku oli tarpeellinen osa sanastotyössä. Käytimme olemassa olevat tiedonlähteet eduksi. Toisinaan oli vaikea löytää sopivat vastineet opinnäytetyötä tekemällämme kielellä ja sellaisissa tilanteessa olemme panostaneet tekemään kaikista termeistä lähes vastaavan käännösvastineen käsiteanalyysin tuella.

Monesta suomenkielisestä termistä löytyi suoria arabin, kurdin ja somalinkielisiä vastineita, esimerkiksi sana poliisi, joka on somalin kielellä *booliis* on selitettäviä vastineita jo valmiiksi. Alkuperäiset arabin, kurdin ja somalinkieliset vastikkeet termeille löysimme tarkastelemalla ja rinnastamalla suomenkielisiä termejä ja omien äidinkielten määritelmiä. Löysimme osalle termeistä useita vastineita, jolloin valitsimme niistä luotettavimmat.

Sanaston laatiminen ryhmässä on monivaiheinen yhteinen projekti. Suonuuti (2006, s.34–36) jakaa sanastotyön vaiheet seuraaviin jaksoihin ja seuraavan järjestykseen: sanastotyöryhmän kokoaminen, aiheen rajaus, aikataulun suunnittelu, käsitteiden rajaus ja määrä, lähteiden kartoitus, käsiteanalyysi ja käsitteiden määrittely, sanaston testaaminen. Opinnäytetyössämme olemme edenneet tämän järjestyksen mukaan.

Lopputuotos on mietitty niin, että se on mahdollista tulostaa tulkin haluamaan kokoon. Termit on laitettu aakkosjärjestykseen suomen kielen perusteella, jotta ne olisivat helposti ja nopeasti löydettävissä. Laitoimme myös tarkoituksella arabian kielen keskelle, koska siitä on hyötyä sekä somalin-, että kurdinkielisille lainasanojen takia. Olemme miettineet käytännöllisyyttä myös niin, että lihavoimme ensimmäisen kirjaimen, kun kirjain vaihtuu, jotta se tukisi visualisestikin helppokäyttöisyyttä.

5.1 YKSILÖLLISET SANASTOTYÖN PROSESSIT

Vaikka opinnäytetyömme onkin tehty ryhmätyönä, jokainen opinnäytetyön tekijä kävi samalla läpi yksilölliset sanastotyön prosessit. Osa termeistä osoittautui haastavimmiksi, kuin mitä oli ajateltu, mutta hyödynsimme sanastotyökaluja ja käännösstrategioita.

5.1.1 Arabiankielisten käännösvastineiden luominen

Arabian kielen tulkin on hyvä perehtyä tulkattavan kulttuuritaustaan ja uskontoon, jotta tulkki ymmärtää asiakasta ja pystyy tulkkaamaan häntä mahdollisimman hyvin asiakasta ymmärtävällä tavalla. Tulkin tulee kääntää tulkattavan sanoma Suomen sanastoa lähtökielenä käyttäen sekä Suomea lähtökulttuurina ajatellen ja Arabiaa vain käännöskielenä käyttäen. Tulkki tulkkaa tulkattavan sanoman asian ymmärtämisen kannalta oleellisia kulttuuritaustoja. Tulkin velvollisuus on noudattaa työssään ammattisäännöstöä ja asioimistulkkaus ohjeita. (Asioimistulkin eettiset ohjeet)

Tulkin tehtävä on tosi tärkeä ja vastuullinen. Arabian kielen tulkkaamisessa haasteita tuo esimerkiksi tulkattavan kulttuuritausta, uskonto jne. Mikä määritellään siellä rikokseksi tai rangaistavaksi toiminnaksi/ teoksi.

Arabian kielessä on 28 aakkosta, jotka ovat yhtä lukuun ottamatta konsonantteja. Kirjaimet kirjoitetaan oikealta vasemmalle. Useimpien kirjaimien muoto vaihtelee niiden sijainnin mukaan, riippuen siitä, ovatko ne sanan keskellä, alussa, lopussa vai erillään. Arabian kieli ei sisällä isoja kirjaimia.

Alussa olen tutustunut tarkemmin ja tein taustaselvitystä kaikista sanastoni sanoista ja tarkistin sanojen määritelmät Suomeksi. Toinen arabian kielen tulkki on tarkistanut myös sanastoni ja vahvistanut sen toimivaksi. Käytin sanastoni

termien kääntämiseen osaksi Suomi-Arabia sanakirjoja apuna käyttäen. Olen miettinyt hyvin ennen käännöstä termin tarkoitusta eri arabian kielen murteita ja käänsin käyttämäni termit klassiselle arabian kielelle. Olen huomannut, että arabian kieli on aika laaja, esimerkiksi tietyt termit voi tarkoittaa useita eri vastineita. Käännösstrategiakseni olen valinnut kotouttavan käännösstrategian.

Käytin ja valitsin sanastotyötäni tehdessä vakiintuneita klassisen arabian termejä. Käytetään siis virallisissa asia yhteyksissä esimerkiksi, uutisoinnissa.
Sanastotyössäni olen kääntänyt seuraavat 4 sanaa arabian kielelle häirintä, kotirauhan rikkominen, kotoutuminen ja kotouttaminen. Sana häirintä löytyi arabian kielessä useita eri tarkoitusperää vakiintuneita erikoiskielen käsitteitä.

Haasteita arabian kielen sanoille ja sanojen kääntämiseen toi se että arabian kielen, kielen sananmukaisuus ei ole samanlainen kuin suomen kielessä. Minulla tuli välillä pohdintaa, että käytän oikeaa arabian termiä avaamaan sanastotyöni sanat kunnolla arabiaa, että suomea taitavalle henkilölle.

Selitän seuraavaksi esimerkkien avulla 4 valitsemaani sanastotyöni sanaa. Mitä sanat häirintä, kotirauhan rikkominen, kotoutuminen ja kotouttaminen tarkoittavat Suomen lainsäädännön kannalta. Käännän nämä 4 sanaa vastamaan arabiankielen vastinetta sekä vastaamaan samaa suomen kielen tarkoitusperää.

Suomessa sana häirintä tarkoittaa epäasiallista kohtelua, joka tuottaa vaaraa tai haittaa henkilölle. (L 738/2002 Työturvallisuuslaki.)

Sana *häirintä* arabian kielessä voi tarkoittaa kolmea eri asiaa. Jos esimerkiksi sana häirintä sanotaan seksuaalisesti tarkoittavassa mielessä, sanotaan se arabiaksi “”تحرش taharouch . Suomeksi tämä arabian sana tarkoittaa fyysistä/suullista seksuaalista häirintää henkilöä kohtaan.

Toisena esimerkkinä, jos sanaa häirintä käytetään työpaikka häirinnän tai kotirauhan häirintää tarkoittavassa mielessä käytetään siinä arabiaksi sanaa “”مضايقة mudayaka. Suomeksi tämä sana tarkoittaa häirintää/kiusaamista.

Kolmantena esimerkkinä jos ihminen on puhelimessa ja puhelimesta kuuluu taustalta häirintä ääni. Esimerkiksi joku soittaa ja puhelin ilmoittaa siitä. Arabiaksi tätä kutsutaan “”تشويش Tachwich suomeksi tämä sana tarkoittaa
signaalin häirintää.

Valitsin tähän sanastooni nämä arabian kielen häirintää tarkoittavat/koskevat termit, koska nämä ovat vakiintuneita klassisen arabian kielen käytössä.

Kotirauhan rikkominen Suomen lain säädännön mukaan tarkoittaa, kun henkilö luvattomasti toisen henkilön tietämättä esimerkiksi tunkeutuu tai menee salaa (kotirauhan) suojaamaan paikkaan esimerkiksi henkilön koti tai loma ajan asunto. Toinen esimerkki henkilö rikkoo toisen kotirauhan heittämällä esineitä, metelöimällä tai muulla vastaavanlaisella tavalla. 24 luku Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta 1§ (www.finlex.fi)

Kotirauhan rikkomis termille minä en löytänyt suoraa vastinetta klassisen arabian kielellä. Esimerkiksi “kotirauhan rikkominen “ jos minä käännän sen arabiaksi suoraan se tulisi arabiankielellä ‘’بيت الأمان الخرقة” Bayt al-amen kark. Tämä ei tarkoita Arabian kielellä mitään ja suomeksi käännettynä kotirauha rikko. Päätin käyttää tämän termin avaamiseen klassisen arabian termiä minkä vastine Arabiaksi on ”نتهاك الحرمة البيتية Intihak alhorma bayteya suomeksi käännettynä tämä tarkoittaa kodin pyhyyden loukkaamista. Tarkistin termin käyttötarkoituksen erilaisista sanakirjoista Arabia- Suomi, Almaany –sanakirja sekä TEPA-Termipankista ja oikea vastine Arabiaksi oli siellä myös ‘’انتهاك الحرمة البيتية”Intihak alhorma bayetyeya.

Arabian kielessä sanat kotoutuminen ja kotouttaminen ovat todella lähellä toisiaan ja tarkoittavat melkein samaa, kun minä käänsin termit “kotoutuminen ja

kotouttaminen” sain vastineeksi melkein saman käännöksen, mutta tarkoitusperä on eri.

Suomessa *kotouttaminen* tehdään auttamalla maahanmuuttajia sopeutumaan elämään ja toimimaan uudessa kotimaassaan sekä yhteiskunnassa. Kunnilla tai kunnalla on kotoutumislain mukaan laadittava kotouttamisohjelma. Kunta huolehtii kotouttamisohjelman tekemisen ja yhteistyön alkamisesta. ELY, TE-toimisto, Kela ja muiden alueella toimivien viranomaisten on osallistuttava oman toimialansa pohjalta ohjelman laadintaan, seurantaan ja toteutukseen (Kotoutuminen.fi/kunnan-kotouttamisohjelma)

Kotouttamiseen valitsin klassisen arabian kielen termin الادماج أو التوطين Al -indimej aw tawtiin joka suomeksi käännettynä tarkoittaa kotoutumissuunnitelmaa.

Suomessa sana *kotoutuminen* tarkoittaa eri viranomaistoimenpiteitä, jotka edistävät yksilön kotoutumista hyvinvoinnin, terveyden ja koulutuksen osalta. Maahanmuuttajataustaisille maassaolon alkuvaiheessa tarjotaan erityisesti kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä sekä palveluita kuten suomen kielen opetusta. Maahanmuuttajille tarjotaan myös tietoa kulttuurista, yhteiskunnasta, koulutus sekä työllistymismahdollisuuksista. (Tem.fi/lainsäädäntö-ja-ohjeistus)

Kotoutumiseen valitsin klassisen arabian kielen termin دمج Damj joka tarkoittaa suomen kielellä käännettynä kotoutuminen.

Olen käyttänyt sanastoni termeissä vakiintuneita klassisen arabian termejä Tavoitteenani oli valita sanaston vastineet huolellisesti, mikä voi parantaa tulevaisuuden sanaston luotettavuutta sekä käytettävyyttä. Meidän tekemämme opinnäytetyömme sanastosta voi tulevaisuudessa muodostua normatiivinen sanasto avuksi tulkille.

Kotirauhan rikkominen	انتهاك الحرمة البيتية
Kotoutuminen	دمج
Kotouttaminen	الادماج أو التوطين

Taulukko 1 Arabian kieliset vastineet taulukoituna

Sanaston käännöksessä otin huomioon eri kulttuuritaustat sekä eri murteet esimerkiksi Lähi-Itä ja Pohjois-Afrikka. Minun mielestäni tulkin täytyy ottaa huomioon tulkkausta tehtäessä tulkattavan koulutus tausta ja ikä. Varsinkin osalla iäkkäistä ihmisistä, joilla ei ole paljon koulutustaustaa heillä voi olla hankaluuksia välillä ymmärtää klassista Arabia.

5.1.2 Somalikielisten käännösvastineiden luominen

Käytin sanastotyössäni käsiteanalyysin menetelmiä ja sen keskeisiä käsitteitä, lisäksi varmistin vastineiden tarkkuutta käyttämällä englannin kieltä välikielenä. Termilistassa oli kaiken kaikkiaan 61 termiä ja 58 termille löysin somalin kielestä käännösvastineen. Tulen kertomaan tässä kappaleessa, mitä kaikkea olen ottanut huomioon hyvän käännösvastineen luomisessa, Suhteutin suomenkielistä termiä ja niiden somalin kielistä vastineita toisiinsa sekä vertasin termien eroavaisuuksia ja yhtäpitävyyksiä. Lopuksi tein jäljelle jäävistä 3 termistä ehdotuksen mielestäni tähän yhteyteen sopivimmasta käännösvastineesta.

Apuväline	Qalab caawiye
Säilöönottoyksikkö	Xabsiga lagu hayo mastafuriska
Säädös	Sharci

Taulukko 2. Somaliankieliset vastineet taulukoituina

Somalin kielessä ei ole suoraa vastinetta edellä mainituille termeille, tässä vaiheessa minun piti läpikotaisin ottaa huomioon aihekonteksti vastaavan vastikkeiden löytämiseksi. Käännösstrategiana käytin tässä tapauksessa kotouttavaa käännösstrategiaa tarkoituksena oli muokata käännös vastineet somalikulttuurin odotuksen mukaiseksi. Saadakseni mahdollisimman tarkan suomen kielen vastikkeen, hyödynsin tetraedrin ajattelutapaa ja välikielenä englannin kieltä.

Apuväline Yleisiä tukeen soveltuvia välineitä	**Qalab caawiye** Guud ahaan waxa isticmaala dadka nafada ah
Säilöönottoyksikkö Paikka, missä pidetään vapautensa menettänyt henkilö	**Xabsiga lagu hayo mastafuriska** Xabsiga lagu hayo qofka la celinayo
Säädös Laki asetus	**Sharci** Qaynuun Xeer

Taulukko 3. Somalinkieliset vastineet taulukoituna ja määriteltyinä

Yllä olevassa taulukossa näkyy, miten sanoille apuväline, säilöönottoyksikkö ja säädös on määritelty määritelmänä. Suomen ja somalin kielten kohdalla on muodostettu omat määritelmät. Laadin molemmat määritelmät alkamaan pienellä kirjaimella, ja lausekkeet ovat mahdollisimman tiivistettyjä eikä lauseen lopussa ole pistettä.

5.1.3 Kurdin kielen sanasto ja omat käännösvastineet

Tässä kappaleessa kerrotaan kurdinkielisten soranin murteen käännösvastineiden ja eri termien kohdalla prosessista, joiden myötä on päädytty tiettyihin käännösratkaisuihin.

Tulkkien ammattieettisen säännöstön (2021) mukaan tulkin on osaamisellaan ja valmistautumisellaan tarjottava riittävän laadukasta tulkkausta. Kurdin kielellä työskentelevän asioimistulkin työn kannalta on erittäin tärkeää, että tulkin tilaava viranomainen varmistaa asiakkaaltaan oikean murteen. Tarkka tieto tulkattavan käyttämästä murteesta mahdollistaa tulkin valmistautumisen. Lisäksi säännöstön mukaan tulkki ei saa ottaa vastaan toimeksiantoa, johon hänen pätevyytensä ei ole riittävä. (Asioimistulkin ammattisäännöstö 2021.) Kurdinkieliset murteet eroavat toisistaan niin paljon, että tässäkin opinnäytetyössä olen rajannut tarkasti työni koskevan vain sorani-murretta.

Kun saimme sanaston suomenkielisen osuuden valmiiksi, siirryin etsimään kurdinkielisiä vastineita sekä määritelmiä niille suomenkielisille termeille, jotka vaativat tarkempaa tarkastelua. Sanaston laatimisen aloittaminen oli minulle helpompaa suomen kielen osalta, koska luotettavia lähteitä oli helppo löytää. Kurdin kielelle oli hankala löytää lähteitä, varsinkaan sellaista, joka olisi suomalaiseen turvapaikkajärjestelmään tai yhteiskuntaan liittyvää. Kurdin kielen lähteenä käytin esimerkiksi Lokman Abbasin vuonna 2009 ilmestynyttä Suomi-Kurdi (Sorani) sanakirjaa ja YK:n kurdinkielisiä internet sivustoja (UNHCR Help, i.a.). Kaikille käsitteille ei kuitenkaan löytynyt täsmällistä vastinetta, johtuen mm. erilaisesta lainsäädännöstä.

Olen vastinetyössäni aluksi miettinyt mitä vaatimuksia, esimerkiksi Maahanmuuttovirastolla on tulkille, koska he ovat tulkin tilaava taho turvapaikkapuhuttelussa. Samalla kuitenkin pohdin sitä, että tulkki on samalla vieraskielisen asiakkaan tulkki ja yhtä lailla hänen agendansa on tilaisuudessa tärkeä. Kenen vaatimuksia siis tulisi ajatella ensisijaisesti tässä sanastotyössä? Olemme kuitenkin päättäneet lähteä liikkeelle Suomen kielestä ja etsineet ensin termit Suomen kielellä. Päädyin siten vastinetyössäni ajattelemaan Suomen kieltä lähtökielenä ja Suomea lähtökulttuurina ja kurdin kieltä kohdekielenä. Olen siten valinnut käännösstrategiakseni kotouttavan strategian.

Kotouttavan käännösstrategian mukaan, pyrin mukauttamaan lähtötekstiä kohdekulttuuriin. Joidenkin termien kanssa pidin tärkeänä, että kuulija ymmärtää asian, josta puhutaan. Asioimistulkin tehtävänä on välittää viesti mahdollisimman tarkkaan ja ymmärrettävästi. Tässä tapauksessa termit, joista tein vastineet, olivat sellaisia, joita on mahdotonta kääntää suoraan niin, että lähtötekstin tarkoitus tulee esiin. Siksi vastineeni termeille ovat hieman pidempiä, ja samalla sanaa selittäviä, jotta suomenkielisen sanan sisältämä tieto välittyy kurdinkieliselle kuulijalle.

Termi *kotirauhan rikkominen* oli monimutkaisempi, koska se liittyy lainsäädäntöön (L731/1999) ja lain rikkomiseen. Oli haastavaa löytää esimerkiksi sellaista lähdettä, joka tarjoaisi minulle yleistä tietoa siitä, onko tällainen tapahtuma määritelty rikokseksi lain mukaan niissä maissa, joissa puhutaan kurdin sorani murretta. Esimerkiksi termin “alaikäinen” kohdalla oli ongelmatonta kääntää se kurdin kielelle. Irakin Kurdistanin autonomisella alueella alle 18-vuotias määritellään alaikäiseksi ja henkilöstä käytetään sanaa: “ژێر تەمەنی یاسایی“, joka voidaan kääntää suomen kielelle “alle 18-vuotias henkilö”.

Kotirauhan rikkomista ei voida suoraan kääntää alaikäisen tavoin kurdin kielelle, joten aloitin määrittelyn käsitteen piirteiden tunnistamisella. Tutustuin sen suomenkieliseen määritelmään, joka perustuu perustuslain määritelmään kotirauhasta, kotipiiristä ja häirinnästä. Minun piti tutustua näiden suomenkielisiin määritelmiin ja myöskin niiden mahdollisiin rinnakkaisteksteihin, jotta saisin vinkkejä miten kehittää selitys kyseiselle sanalle. Lisäksi ajattelin, minkälainen mielikuva itselleni tulee ”kodin rauhasta” ja sen rikkomisesta. Pohdin missä raja sijaitsee ja millä tavoin sitä voidaan lain mukaan rikkoa. Minun tuli myös miettiä suomalaisen lainsäädännön näkökulmaa kulttuurista, koska lain suoja ulottuu myös vapaa-ajan yksikköihin, kuten kesämökkiin, asuntovaunuun jne. ja nämä ovat sidoksissa suomalaiseen tapaan viettää vapaa-aikaa. Koin tärkeäksi miettiä missä yhteyksissä termiä käytetään. Kurdin kielellä päädyin vastineeseen “ شکاندنی ئارامی **ماڵ** ” joka voidaan kääntää suomeksi “perheyksikön kodin rauhan ja rutiinien häirintä eri tavoin”. Luomani termi on siten kuvaileva vastine, joka on ikään kuin määritelmän ja termin välissä.

Termi *ilmapiiri* oli myös haasteellinen, joten kävin paljon keskustelua kollegojeni kanssa. Osa ehdotti vastineeksi ” کەش و هەوا ” ja osa ” , ”کەش mutta ne molemmat viittaavat tietyllä tavalla säähän tai ilmaston laatuun, vaikka tässä yhteydessä kyse ei ole tästä teemasta. Osa ehdotti myös vastineessa ” , دۆخ ” jota itsekin ajattelin vaihtoehtona. Suomeksi ilmapiiri määritellään kuvaamaan tunnetilaa, johon ympäristö vaikuttaa. TEPA-termipankki (2021) määrittelee esimerkiksi työilmapiirin “työyhteisössä vallitsevana tunnetilana, johon vaikuttavat useat työympäristöön liittyvät tekijät”. Eli kyseessä on tunnetilaa ilmaiseva sana, ei säätä. Päädyin kurdinkieliseen vastineeseen:, دۆخ joka kuvaa mielestäni enemmän sitä, mitä tässä kontekstissa mahdollisesti haetaan.

Termin *kiintiöpakolainen* kanssa jouduin todella etsimään tietoa ja lukemaan paljon aiheesta liittyvää taustatietoa. Parhainta tietoa löytyi Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestön UNHCR:n kurdin kielisilta verkkosivuilta (UNHCR Help Iraq, i.a.). Valitettavasti en sieltä kuitenkaan saanut suoraa vastinetta termille. Kurdinkielisillä sivuilla puhutaan pakolaisista, joiden on mahdollisuus saada samanlainen status kuin uuden asuinmaan kansalaisilla. Suomen kielessä pakolaisen ja kiintiöpakolaisen välillä on kuitenkin selkeä ero. Etsin siis ensin näiden kahden suomenkieliset määritelmät voidakseni aloittaa vastineen tekemisen.

Kiintiöpakolainen määritellään henkilöksi, joka on joutunut pakolaisen tavoin lähtemään kotimaastaan tai maasta, jossa asui pysyvästi, toiseen maahan. Lisäksi henkilön voi olla mahdotonta jäädä asumaan maahan, johon on jo valmiiksi paennut. Hän on myös Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestön UNHCR:n määrittelemä pakolainen. (UNHCR Help Iraq, i.a.). Maat, jotka ovat varautuneet ottamaan kiintiöpakolaisia, päättävät itse, kuinka monta henkilöä sitoutuvat ottamaan vuosittain. Pakolaisen ja kiintiöpakolaisen ero on se, että kiintiöpakolaisella on jo Suomeen tullessa oleskelulupa neljäksi vuodeksi ja pakolaisasema Suomessa. Turvapaikanhakija saa pakolaisaseman, vasta silloin, jos hänelle myönnetään turvapaikkaa. (Maahanmuuttovirasto, i.a.-b; Maahanmuuttovirasto, i.a.-c.)

Päädyin tekemään vastineen ” ,” پەنابەری کۆتا joka tarkoittaa ”sopimuksen mukaan sijoitettua pakolaista”. Vaikka termi onkin pitkä se sisältää vihjeen siitä, että henkilö sijoittuu asumaan muualle ja hänellä on jo valmiiksi pakolaisstatus jonkin sopimuksen nojalla. Tässä vastineessa on käytetty pragmaattista adaptaatiota, koska lisäsin vastineeseeni jotain sellaista, jolla kohdekulttuurissa ymmärrettäisiin.

Kiintiöpakolainen	پەنابەری کۆتا
Kotirauhan rikkominen	شکاندنی ئارامی ماڵ
Ilmapiiri	دۆخ

Taulukko 4. Kurdin kieliset vastineet taulukoituina

Tehdessäni termejä pidin mielessä Suonuutin (2006) sanastotyön oppaan ohjeita. Termien ulkonäön ja pituuden suhteen minun tuli olla tarkka, koska ne venyivät helposti liian pitkiksi. Pyrin siihen, että ne olisivat mahdollisimman lyhyitä pitäen sisällään kaiken olennaisen tiedon käsitteestä. Yhtenä isoimpana haasteenani oli kurdinkielisten käsitteiden vakiintuneisuus, koska jotkin termit eivät ole vakiintuneita. Esimerkiksi Pohjois-Irakin Kurdistanin autonomisella alueella käytetään paljon lainasanoja arabian kielestä. Kirjallisia tai verkosta löytyviä lähteitä oli lähestulkoon mahdotonta löytää. Ympäröiviltä valtiolta tulleet lainasanat aiheuttavat usein ymmärtämisvaikeuksia.

Luotettavuuden varmistamiseksi tiesin, etten voi luottaa vain itseeni, vaan minun tulisi käydä keskustelua jonkun muunkin kanssa eri vastineista ja käsitteistä ja niiden käyttötilanteista. Sanastotyön tarkoituksena ei kuitenkaan ole luoda sellaista kieltä, tai käsitteitä, jotka vakiintuisivat muuttumattomiksi sanoiksi. Kieli elää ja niin suomen-, kuin kurdin kielikin ovat jatkuvasti kehityksen kohteena. Nämäkin termit voivat muuttua. Käytin omassa prosessissani teorian, kirjallisten, sekä verkkolähteiden lisäksi omaa työ- ja elämänkokemustani hyväkseen. Olen toiminut vuosia asioimistulkkina saman teeman ympärillä, joten koin kokemuksistani olleen tässä hyvä lisä.

Pyrin kurdin kielen osalta varmistamaan eri keinoin, että vastineet ovat luotettavia ja asiakkaiden kannalta laadukkaita. Sanastotyön kurdin kielisen osuuden arvioi työelämäkumppanin lisäksi muutama työkaveri. Sain hyviä ehdotuksia termivastineiden oikeellisuudesta ja kielioppiinkin liittyviä neuvoja.

6 POHDINTAA

Maahanmuuttajat ja muun kieliset tarvitsevat jatkuvaa kulttuurista tulkkausta ja tukea. Maahanmuutto on aina iso elämänmuutos, erityisen iso muutos on silloin, jos ympäristö on täysin uusi ja erilainen. Maahanmuutto voi olla psyykkisesti raskas prosessi, kun pitää opetella toisen maan tavat, kieli ja kulttuuri ja sopeutua esimerkiksi hyvin erilaiseen ilmastoon. Maahanmuuttajaperheen kotoutuminen on laaja prosessi, jonka aikana perheelle kerrotaan paljon uutta tietoa viranomaisten kautta, ja silloin kommunikointi on tärkeässä roolissa. Kieli on tärkeä asia vuorovaikutusta koska se heijasta sanatonta viestintää ja tulkki rooli tässä vaiheessa hyvin tarpeellinen. Maahanmuuttajat tarvitsevat sosiaali- ja terveydenhuollon alkuvaiheen kotoutumispalvelu Hyvälaatuinen tulkkaus välittää tarvittavat tiedot kattavasti ja täsmällisesti.

Sanastotyössämme oli monta vaihetta ja kolme tekijää, joten alkuun meillä oli haasteita sovittaa aikataulujamme ja tavoitteitamme. Yllätyimme, kuinka hankalaa oli sovittaa omia yksilöllisiä tavoitteita työn suhteen ja se miten paljon aikaa kullakin oli edistää työn etenemistä. Päästyämme yhteisymmärrykseen työ eteni hyvin ja meistä oli tukea toisillemme.

Kritiikkinä voisimme pohtia sitä, että päädyimme aakkostamaan sanaston vain suomen kielen perusteella. Aivan samalla tavalla olisimme voineet luoda lisäliitteeksi aakkostetun sanaston muiden kielten perusteella. Tulkin on tilanteessa löydettävä vastine tiukalla aikapaineella ja hänen on käännettävä nopeasti molempien kielten suuntaan. Nyt sanastomme palvelee tilannetta, jossa tulkki etsii suomenkielisen tulkattavan sanan ja se löytyy helposti aakkosten mukaan, jos se

on sanastossa. Jos tulkille tuleekin tilanne, jossa muun kielinen sanoo sanan, joka pitäisi kääntää suomen kielelle, sen löytäminen sanastosta ei olekaan niin helppoa ja nopeaa. Hänen on muistettava ainakin suomenkielisen vastineen ensimmäisen kirjaimen, voidakseen löytää se nopeasti sanastostamme. Kuitenkin molemman kieliset henkilöt, sekä turvapaikkapuhuttelija, että muun kielinen henkilö ovat tulkille tasavertaisia asiakkaita. Tästä voisi saada idean toisen opinnäytetyön aiheelle, jossa sanaston lähtökieli voisi olla muukin, kuin suomen kieli.

Kielten kehitys ja sen muuttuminen, sekä terminologinen työ jatkuvaa. Tarkoituksenamme ei ollut tehdä sanastoa sillä ajatuksella, että tekemämme vastineet jäisivät pysyvästi tulkkien käyttöön. Tiedostamme sen, että tekemämme vastineet voivat saada erilaisen muodon toisen tekeminä. Opinnäytetyössämme pääsimme itse harjoittamaan sanastotyön tekemistä ja sen teorian soveltamista.

LÄHTEET

Abbas, L. (2009). *Suomi–Kurdi (sorani)* sanakirja

Akar, S. (2018). Kansoja yhdistävä ja erottava arabia. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* 9(6). Saatavilla osoitteesta https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2018/kansoja-yhdistava-ja-erottava-arabia

Bourjrada, Z. (2018) An *introduction to the Somali people*. Saatavilla 20.10.2021https://theculturetrip.com/africa/articles/an-introduction-to-the-somali-people/

Globalis. Konfliktit. *Kurdistan.* (2021) Saatavilla https://www.globalis.fi/Konfliktit/Aasia/kurdistan

Helminen, M. & Keski-Petäjä M. (2016). *Miksi turvapaikanhakijat eivät näy vielä väestötilastoissa?* Saatavilla 1.8.2021 https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/miksi-turvapaikanhakijat-eivat-nay-viela-vaestotilastoissa/

https://help.unhcr.org/iraq/ku/

Koivunen, K., & Nehri, W. (2013). *Kurdistan itsenäisyyden kynnyksellä.* Helsinki: Edita Prima.

Kotoutuminen.fi. *Kunnan kotouttamisohjelma edistää yhteistyötä*. Saatavilla https://kotoutuminen.fi/kunnan-kotouttamisohjelma

L 423/2003. *Kielilaki.* 6.6.2003. Saatavilla 22.11.2021 https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423#L3P18

L 731/1999. *Perustuslaki.*11.6.1999. Saatavilla 22.11.2021 https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kotirauha#L2P10

Maahanmuuttovirasto (2016), *Vuonna 2015 myönnettiin hieman yli 20 000 oleskelulupaa, uusia Suomen kansalaisia reilut 8000.* Saatavilla 31.8.2021. https://migri.fi/-/vuonna-2015-myonnettiin-hieman-yli-20-000-oleskelulupaa-uusia-suomen-kansalaisia-reilut-8-000

Maahanmuuttovirasto (2020) *Opas tulkeille.* Saatavilla 30.8.2021. https://migri.fi/documents/5202425/6164491/Opas+tulkeille+(fi).pdf/6a44b5a3-48d8-433e-778f-dd668d1d1f80/Opas+tulkeille+(fi).pdf?t=1598360531351

Maahanmuuttovirasto (2021) *Maahanmuuton tilastot 2020: Suomeen muutetaan useimmiten työn takia, korona vaikutti hakemusten määrään.* Saatavilla 22.11.2021 https://migri.fi/-/maahanmuuton-tilastot-2020-suomeen-muutetaan-useimmiten-tyon-takia-korona-vaikutti-hakemusten-maaraan

Maahanmuuttovirasto (i.a.-a), *Missä turvapaikkapuhuttelu järjestetään? Saatavilla* 30.8.2021. https://migri.fi/missa-turvapaikkapuhuttelu-jarjestetaan-

Maahanmuuttovirasto (i.a.-b). *Sanasto.* Saatavilla https://migri.fi/sanasto

Maahanmuuttovirasto (i.a.-c). *Kiintiöpakolaiset*. Saatavilla 30.8.2021. https://migri.fi/kiintiopakolaiset

Maahanmuuttovirasto. (i.a.). *Turvapaikka Suomesta*. *Turvapaikkaa voi hakea vain Suomessa.* Saatavilla 30.8.2021. https://migri.fi/turvapaikka-suomesta

Mocktar, L. (2015). Somalian culture. Saatavilla 20.10.2021 https://prezi.com/ijiztamkcfsa/somalian-culture/

Moradi, S. (11.7.2019). *Ketä Kurdit ovat?* Saatavilla 30.8.2021 https://hermannindiakoniatalo.com/2019/07/11/kurdi/

Nykänen, O. (1997). Mitä TSK sanoo hyvistä ja huonoista termeistä ja milloin? *Terminfo* 17(1), 3-6. Saatavilla 22.11.2021osoitteesta http://www.terminfo.fi/tiedostot/terminfo/pdf-arkisto/TI1997-1.pdf

Pirkkalainen, P., Wass, H. & Weide, M. (2016). *Suomen somalit osallistuvina kansalaisina.* Saatavilla 21.11.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129972/YP1601_pirkkalainen.pdf?sequence=2

Sanastokeskus (i.a.-a). *Sanastotyön ja ontologiatyön menetelmät*. Saatavilla http://www.tsk.fi/tsk/fi/sanastotyön_ja_ontologiatyön_menetelmät-9.html

Sanastokeskus TSK (2006). *Terminologian sanasto.* Helsinki. Saatavilla http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/TerminologianSanasto.pdf

Sanastokeskus. (i.a.). *Mitä terminologinen sanastotyö on ja mihin sitä tarvitaan?* Saatavilla 1.5.2021

Sisäministeriö. (i.a.). *Pakolainen pakenee vainoa kotimaassa.* Saatavilla 1.8.2021 https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset

Somalifamilyservice organisation. (2009). Taariikhda afka soomaaliga. Saatavilla 21.11.2021 https://www.somalifamilyservice.org/images/PDF/taxanmay2009.pdf

STKL Suomen Kääntäjien ja tulkkien liitto (2021) *Asioimistulkkien ammattisäännöstö.* Saatavilla 20.11.2021. https://www.sktl.fi/@Bin/4e54b0c2c8954077db7a33be210cfbfd/1637513991/application/pdf/2533049/Asioimistulkin%20ammattisäännöstö%202021.pdf

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto (i.a.-a) *Tulkkausta eri menetelmillä.* https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tulkiksi/tulkkausta-eri-menetelmilla/

Suomen somalialaisten liitto 2021, Somalin kieli. Saatavilla 22.11.2021https://somaliliitto.fi/somalikulttuuri/kieli/

Suomi-somalia seura ry. (2021). Perustietoa. Saatavilla 21.11.2021 https://suomisomaliaseura.fi/perustietoa/

Suonuuti, H. (2006). *Sanastotyön opas*. Helsinki: Sanastokeskus TSK ry.

TEPA-termipankki. *Erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma.* https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/työilmapiiri

Tieteen termipankki (28.8.2021) *Käännöstiede: Käännösstrategia.* https://tieteentermipankki.fi/wiki/Käännöstiede:käännösstrategia

Tieteen termipankki (3.5.2021). *Käännöstiede: Terminologiaoppi.* Saatavilla https://tieteentermipankki.fi/wiki/Luokka:Terminologiaoppi

Tiittula, L. (2014). Johdatusta kääntämiseen ja käännöstieteeseen. Saatavilla 21.11.2021 http://docplayer.fi/21520733-Johdatusta-kaantamiseen-ja-kaannostieteeseen.html

Tilastokeskus (i.a.). *Vieraskieliset*. Saatavilla 21.11.2021 https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html

Työ- ja elinkeinoministeriö. Kotoutumislain tavoitteena on kaikkien yhdenvertaisuus. Saatavilla 22.11.2021 https://tem.fi/lainsaadanto-ja-ohjeistus

Työturvallisuuskeskus. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä työpaikalla. Saatavilla 22.11.2021 https://ttk.fi/tyoturvallisuus_ja_tyosuojelu/tyoturvallisuuden_perusteet/tyoyhteiso/monimuotoisuus_yhdenvertaisuus_ja_tasa-arvo/seksuaalinen_ja_sukupuoleen_perustuva_hairinta#071e2f14

UNHCR Help Iraq, (i.a.) *UN Refugee Agency*. Saatavilla 02.10.2021.

Vehmas-Lehto, I. (2002). *Kopiointia vai kommunikointia, johdatus käännösteoriaan.* Helsinki: Finn Lectura.

KUVA JA KAAVIOLUETTELO

Kuvio 1: Vuonna 2015 saapuneiden turvapaikanhakijoiden kansalaisuus top-5.

Kuvio 2: Suurimmat vieraskieliset määrät 2020

Kuva 1: Turvapaikanhakemusprosessi kaaviona

Kuva 2: Tetraedri (Suonuuti 2006, s.12)

Kaavio 1: Hierarkkinen suhde kuvattuna puudiagrammina

Kaavio 2: Koostumussuhde kuvattuna kampadiagrammina

Kaavio 3: Funktiosuhde kuvattuna graafisesti

Taulukko 1: Arabiankieliset vastineet taulukoituina

Taulukko 2: Somaliankieliset vastineet taulukoituina

Taulukko 3: Somaliankieliset vastineet taulukoituina ja määriteltyinä

Taulukko 4: Kurdinkieliset vastineet taulukoituina

LIITE 1: Turvapaikkapuhuttelusanasto

Suomi	Somali	Arabia	Kurdi
Alaikäinen	Qaan gaadhin	تحت السن القانوني	ژێر تەمەنی یاسایی
Apuväline	-	مساعد	کەرەستەی هاریکاری
Asepalvelu	Shaqo qaran	الخدمة العسكرية	خزمەتی سەربازی
Asiakirja	Dokumenti	وثيقة	پەڕاوو
Asianajaja	Looyar/qareen	محامي	پارێزەر
Edustaja	Wakiil	وكيل	نوێنەر
Esittäytyminen	Soo bandhigid	تقديم، تعريف	خۆ ناساندن
Esteellisyys	Carqalad	عدم الأهلية	ئاستەنگ
Etninen ryhmä	Asal ahaan	مجموعة عرقية	کۆمەڵەی نەژادی
Henkilötuntomerkit	Astaamaha foqka lagu garto	علامات الهوية	نیشانەی ناسینەوەی کەسی
<u>Humanitaarinen suojelu</u>	Magangayo binu' aadamnimo	الحماية الانسانية	نیشتەنی مرۆیی
Häirintä	Qash qashaad/ faro gelin	المضايقة	گێچەڵ
Ihmiskaupan uhri	Dhibanaha dadka jidhkoda ka ganacdasa	ضحية الاتجار بالبشر	قوربانی بازرگانی بە مرۆڤ
Ilmapiiri	Jawi	اجواء	دۆخ
Kansalaisuus	dhalashada	الجنسية	ڕەگەزنامە
Kansallisuus	jinsiyada	المواطنة	نەتەوایەتی
Karkottaminen	Mastaafurin	ترحيل	سنووورداش
Kidutettujen kuntoutus	Jidh dil	اعادة تأهيل المعذبين	دووبارە شیاندنەوەی ئەشکەنجەدراوان
Kiintiöpakolainen	Qaxoonti koonta ah	لاجى الحصة	پەنابەری کۆتا
Kiirehtimispyyntö	Codsi deg dega ah	طلب عاجل	داواکاری بۆ پەلەکردن
Kiistää	Muran	ينكر	حاشاکردن
Klaani	qabiil	عشيرة أو قبيلة	بنەماڵە
Korkein hallinto-oikeus	Maxakamada sare	المحكمة الإدارية العليا	دادگای پێداچوونەوەی باڵا

Kotirauhan rikkominen	Ku xadgudubka nabada guriga	انتهاك الحرمة البيتية،انتهاك الطمانينة البيتية	شكاندنی ئارامی ماڵ
Kotouttaminen	Dib u dejin	دمج	جێگیرکردن
Kotoutuminen	Isdhexgal	الاندماج	جێکەوتن
Käsittely	Laga baarandagayo	معالجة	تاوتوێکردن
Lausunto	Rayi	التقرير	لێدوان
Maahanmuuttovirasto	Laanta socdaalka	داءرة الهجرة	فەرمانگەی کۆچبەران
Maahantulo	Wadan gelid	دخول	هاتنەناو وڵات
Maailmankatsomus	Sida nolosha loo arko	الروية الكونية	جیهان بینین
Matkareitti	Wadada safarka	مسار الرحلة	ڕێڕەوی گەشت
Matkustustapa	Qaabka safarka	طريقة السفر	شێوازی گەشتکردن
Menettely	Hab/ nidaam	اجراء، تدبير	ڕێکار
Monikulttuurinen väestö	Bulsho dhaqano badan leh	جماعة متعددة الثقافات	خەڵکی فرە فەرهەنگ
Motiivi	Sabab/ u jeedo	الدافع	پاڵنەر
Myönteinen päätös	Go'aan ogolansho ah	قرار ايجابي	بڕیاری ئەرێنی
Nopeutettu menettely	Nidaam la dedejiyey	الاجراء المعجل	ڕێکاری خێراکراو
Oikeellisuus	Saxan	صلاحية	ڕاست و دروستی
Oleskelulupa	Deganansho	اقامة	مۆڵەتی مانەوە
Osaratkaisu	Qayb xalka ah	حل جزيء	چارەسەری هەندەکی
Pakkokeino	Hab qasaba	اجراء قسري	ڕێکاری زۆرەملێ
Pakolainen	Qaxoonti	لاجىء	پەنابەر
Puhuttelu	Waraysi	مقابلة	چاوپێکەوتن
Puolissotilaallinen	Maleeshiyo	شبه عسكري	هێزی میلیشیا
Puolueettomuus	Dhex dhexad ah	الحياد	بێ لایەنی
Rajanylitys	Xadka meesha laga gudbo	عبور الحدود	سنوور بەزاندن
Rajaviranomainen	Masuulka xadka	سلطة الحدود	فەرمانبەری سنوور
Sekasorto	Isku dhex daadsan	الفوضى	پشێوی

Siviilisääty	Xaalada guurka	الحالة المدنية	باری شارستانی
Suhtautuminen	Sida wax loo arko	موقف، سلوك	هەڵوێست
Syrjintä	Takoorid	تمييز	هەڵاواردن
Säilöönottoyksikkö	-	وحدة التوقيف، وحدة الحجز	بنکەی ڕاگیراو
Säädös	_	تشريع ، قانون	یاسادانان
Traumatisoitunut	Argagaxsan	مصدوم	شۆك بووە
Turvapaikanhakija	Magangalyo doon	طالب لجوء	داواکاری پەنابەرێتی
Täytäntöönpano	Hergelin	تنفيذ	جێ بەجێ کردنی بڕیار
Vaino	Dabagal	اضطهاد	زوڵم
Vaitiolovelvollisuus	Xoog qarin	واجب الالتزام بالسرية، أو واجب كتمان السر	پابەند بە پاراستنی نهێنی
Valittaa päätöksestä	Rafcan qadasho	قدم الطعن في القرار ، طعن في القرار	تانەدان لە بڕیار
Värvätä	Qorista sida ciidan	تجنيد	دامەزراندن